

Kaisa Peltola

SUOMALAINEN TILINTARKASTUSJÄRJESTELMÄ
MUUTOKSEN ALLA

Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto
2014

SUOMALAINEN TILINTARKASTUSJÄRJESTELMÄ MUUTOKSEN ALLA

Peltola, Kaisa
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Toukokuu 2014
Ohjaaja: Keskinen, Arto
Sivumäärä: 68
Liitteitä: 2

Asiasanat: tilintarkastus, tilintarkastaja, tilintarkastusjärjestelmä, tilintarkastuslaki

Tämän opinnäytetyön aiheena oli tilintarkastusjärjestelmä Suomessa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia keskeisiä muutoksia tilintarkastuslakiin tuli vuonna 2007, ja miten tulevat uudistukset tulevat vaikuttamaan tilintarkastusjärjestelmään Suomessa. Tutkimuksen tärkeimpänä tavoitteena oli selvittää, mitä mieltä tilintarkastajat ovat näistä muutoksista ja miten he kokevat aikaisimpien muutosten vaikuttaneen heidän työhönsä.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsiteltiin nykyistä suomalaista tilintarkastusjärjestelmää. Teoriaosuudessa kerrottiin ensin yleisesti tilintarkastuksesta. Tämän jälkeen käytiin läpi tilintarkastusvelvollisuutta, tilintarkastajana toimimista sekä tilintarkastusjärjestelmän organisaatioita. Lisäksi teoriaosuudessa käytiin läpi esille tulleita muutosehdotuksia, jotka liittyvät tilintarkastajakategorioiden yhdistämiseen ja valvontaviranomaisen muuttamiseen. Nykyisen järjestelmän ymmärtäminen on välttämätöntä, jotta voitaisiin ymmärtää tulevien muutosten vaikutukset.

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tämän tutkimuksen empiirinen osio toteutettiin sähköisen kyselylomakkeen ja haastatteluiden avulla. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat tilintarkastajat Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa. Tutkimuksen aineisto koottiin tammikuun ja huhtikuun 2014 välisenä aikana.

Tutkimuksen avulla saatiin selville, millaisia muutoksia tilintarkastuslakiin on tullut ja on tulossa, ja mitä tilintarkastajat näistä ajattelevat. Yleisesti ottaen tilintarkastajat pitivät aikaisemmin tulleita ja tulevia uudistuksia hyvinä. Suurin osa heistä ei myöskään koe aikaisempien muutosten vaikuttaneen heidän työhönsä merkittävästi.

Tutkimuksen alhainen vastausten määrä heikentää tutkimustulosten yleistettävyyttä. Tässä opinnäytetyössä kerätyistä tiedoista ei voida todeta yleistä kantaa, vaan haastatteluita ja vastauksia kyselyihin tulisi saada huomattavasti enemmän, jotta yleistyksiä voitaisiin tehdä. Tässä tutkimuksessa yhden tilintarkastajan mielipide vaikuttaa todella paljon lopputulokseen, koska tutkimuksessa oli mukana niin vähän tutkittavia henkilöitä.

FINNISH AUDITING SYSTEM IN CHANGE

Peltola, Kaisa

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Economy

May 2014

Supervisor: Keskinen, Arto

Number of pages: 68

Appendices: 2

Keywords: audit, auditor, auditing system, Auditing Act

The subject of the thesis was auditing system in Finland. Purpose was to find out how the Audit Act changed in 2007 and how the changes in future will affect the auditing system in Finland. Main goal was to find out what the auditors thought about these changes and how they thought the previous changes affected their work.

The theory part of the thesis consisted of information about current auditing system in Finland. The theory part began with an examination of auditing in general and then outlined a duty to have audit, work of auditor and organizations of auditing system. The theoretical part also included amendments of combined auditor categories and change of controlling authority. It is essential to understand the current structure in order to realize how the changes will affect the future.

The research method of this thesis was qualitative method. The information for the empirical part of the thesis was collected by interviews and online questionnaire. In this research survey the target group was the auditors in the Western and Southwest area in Finland. All the material was collected between January and April, 2014.

This research helped to find out how the Auditing Act has changed and will change and what is the auditor's opinion about the changes. In general, the auditor thought these changes might be good. Most of them did not think that these previous changes have affected their work significantly.

The low number of replies in this study reduces the generalizability of the results. The facts collected in this research cannot be generalized because there should be much more interviews and answers in order to establish a common position. Every auditor opinion has a significant effect on the outcome because of the quite low number of replies.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	6
2.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet.....	6
2.2	Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	7
3	TILINTARKASTUSJÄRJESTELMÄ SUOMESSA.....	9
3.1	Tilintarkastus yleisesti	9
3.2	Tilintarkastusjärjestelmän tulevat muutokset	13
4	TILINTARKASTUSVELVOLLISUUS	14
4.1	Tilintarkastusvelvollisuus Suomessa	14
4.2	Esille nousutta keskustelua tilintarkastusvelvollisuuden rajoista	17
5	TILINTARKASTAJANA TOIMIMINEN	20
5.1	Maallikkotilintarkastuksen poistuminen.....	20
5.2	Hyväksytyt ammattitutkinnot.....	21
5.3	Tilintarkastajatutkintojen yhtenäistäminen.....	28
6	TILINTARKASTUSJÄRJESTELMÄN ORGANISAATIOIOT	30
6.1	Tilintarkastusjärjestelmän organisaatiot	30
6.2	Tilintarkastajien ja tilintarkastusyhteisöjen valvonta.....	31
6.3	Tilintarkastuksen laadunvarmistus.....	32
6.4	Viranomaisten yhdistäminen	33
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	35
7.1	Tutkimusmenetelmän valinta.....	35
7.2	Kyselylomakkeen laadinta ja haastattelut	36
7.3	Aineiston keruu.....	38
7.4	Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti	39
8	TUTKIMUSTULOKSET	40
8.1	Tutkittavien taustatiedot.....	40
8.2	Nykyisen tilintarkastusjärjestelmän toimivuus Suomessa	44
8.3	Maallikkotilintarkastuksen päättyminen ja tilintarkastajien tutkintouudistus ..	45
8.4	Tilintarkastuspakon poistuminen	53
8.5	Tilintarkastajien valvonta.....	60
9	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	62
9.1	Yhteenveto	62
9.2	Johtopäätökset.....	65
	LÄHTEET.....	66
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Suomessa tilintarkastustoiminta perustuu tilintarkastuslakiin sekä valtioneuvoston tilintarkastuksesta antamaan asetukseen. Ensimmäinen tilintarkastuslaki tuli voimaan Suomessa vuonna 1995. EU-lainsäädännössä tapahtuneet muutokset vuonna 2006 ja kansainvälisen normiston kehitys johtivat lainuudistuksen tarpeeseen. Uusi tilintarkastuslaki tuli voimaan 1.7.2007 ja korvasi aikaisemmat säännökset. (Korkeamäki 2008, 10.) Eduskunta edellytti vuonna 2007 hyväksyessään uuden tilintarkastuslain, että hallitus valmistelee tilintarkastajien tutkintovaatimusten kokonaisuudistuksen (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2013).

Tilintarkastajien tutkintovaatimuksiin ja valvontaan on tulossa uudistuksia. Teoria osassa käsitellään tilintarkastuslain muutoksia, joita on lähitulevaisuudessa tulossa tilintarkastuslain osauudistuksen myötä. Lisäksi uudistamistyötä kehiteltäessä on noussut esiin tilintarkastusvelvollisuuden rajat Suomessa, vaikka korkorajoihin ei tiedettävästi ole tulossa muutosta tämän uudistuksen myötä. Vuoden 2007 tilintarkastuslain muutoksista käsitellään niitä aiheita, jotka liittyvät olennaisesti tuleviin uudistuksiin.

Aihe on ajankohtainen, koska uudistustyöt ovat parhaillaan menossa työ- ja elinkeinoministeriössä. Tutkimuksessa käsitellään tulevia muutoksia siihen asti, kun niitä on tähän mennessä käsitelty. Lopullisia päätöksiä uudistuksista ei ollut tutkimuksen valmistumishetken mennessä tehty. Tutkimuksen valmistushetkellä työ- ja elinkeinoministeriö tekee hankkeen jatkovalmisteluja ja lakiesitys annetaan eduskunnalle mahdollisesti jo keväällä 2014.

Tutkimuksen empiriaosiossa tarkoituksena oli selvittää, mitä tilintarkastajat olivat itse mieltä näistä tulevista uudistuksista ja miten he kokivat aikaisempien muutosten vaikutukset heidän omaan työhönsä. Tutkimuksen empiriaosion tiedonkeruu toteutettiin sähköisen kyselylomakkeen avulla, joka koostui monivalintakysymyksistä ja avoimista kysymyksistä. Lisäksi tutkimuksessa haastateltiin kolmea tilintarkastusalalla toimivaa henkilöä. Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin Satakunnan ja Varsinais-Suomen tilintarkastajat.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tilintarkastusjärjestelmä on Suomessa muutoksen alla. Suunnitteilla on tilintarkastuslain osauudistus, joka on edennyt jo niin pitkälle, että lakiesitys olisi tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä vuonna 2014. Tutkimukseen valittiin kolme pääaihetta, jotka ovat tilintarkastusvelvollisuus, tilintarkastajana toimiminen ja tilintarkastusjärjestelmän organisaatiot. Nämä kolme osa-aluetta liittyvät olennaisesti tulevaan tilintarkastuslain osauudistukseen. Lisäksi nämä kolme osa-aluetta liittyvät myös tilintarkastuslain muutoksiin, joita tehtiin lakiuudistuksen myötä vuonna 2007.

Tilintarkastajana toimiminen käsittää vuoden 2007 lakiuudistuksen, jossa poistettiin maallikkotilintarkastus, sekä tulevan tilintarkastajatutkintojen yhdistämisen, joka on tulossa voimaan osauudistuksen myötä. Tilintarkastusjärjestelmän organisaatioissa käydään läpi nykyiset organisaatiot tilintarkastusjärjestelmän ympärillä, sekä näihin tulevia uudistuksia. Tilintarkastusvelvollisuuden rajoja nostettiin uuden tilintarkastuslain myötä vuonna 2007, ja tilintarkastuksen osauudistuksen myötä keskustelua on syntynyt korkorajojen nostamisesta edelleen.

Tutkimuksessa pääosassa ovat tilintarkastuslain uudistukset, jotka tulevat voimaan lähitulevaisuudessa osauudistuksen myötä, sekä niihin läheisesti liittyvät vuoden 2007 tilintarkastuslain muutokset. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälaisia keskeisiä muutoksia tilintarkastuslakiin tuli vuonna 2007 ja miten osauudistus muuttaa tilintarkastusjärjestelmää Suomessa. Tutkimuksen tärkeimpänä tavoitteena on selvittää, mitä mieltä tilintarkastajat ovat näistä muutoksista ja miten he kokevat aikaisimpien muutosten vaikuttaneen heidän työhönsä.

Tutkimuksen pääongelma:

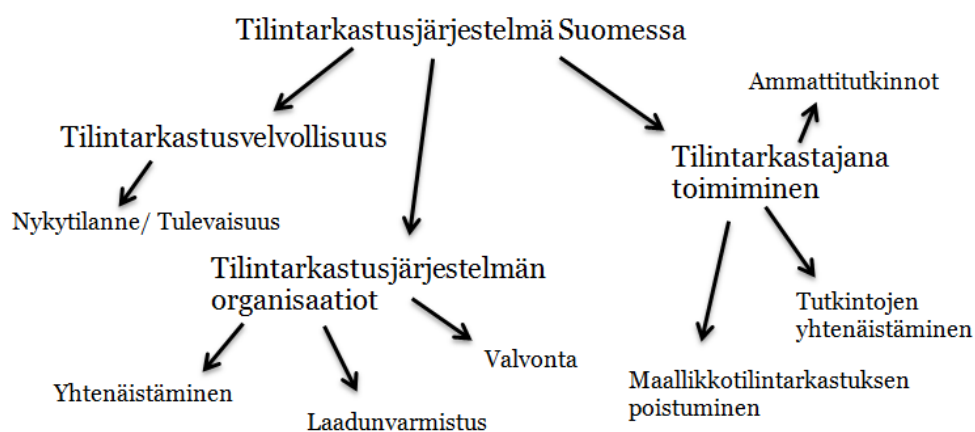
- Tilintarkastuslain merkittävät muutokset

Tutkimuksen osaongelmat:

- Mitä merkittäviä muutoksia tilintarkastusjärjestelmään tuli lakimuutoksen yhteydessä vuonna 2007?
- Millaisia vaikutuksia näillä muutoksilla on ollut tilintarkastajan työhön?
- Mitä merkittäviä muutoksia tilintarkastusjärjestelmän osauudistus tuo tilintarkastuslakiin?
- Mitä asioita on noussut esille tilintarkastusjärjestelmän osauudistuksen yhteydessä?
- Mitä mieltä tilintarkastajat ovat tilintarkastusjärjestelmän muuttamisesta?

2.2 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön teoriaosio pohjautuu teoreettiseen viitekehykseen. Teoriaosuudessa käsitellään ensin tilintarkastusta käytännössä. Lisäksi käsitellään nykyistä tilintarkastusjärjestelmää Suomessa sekä osauudistuksen myötä tulevia muutoksia. Teoriaosion keskeisimmät aihealueet ovat tilintarkastusvelvollisuus, tilintarkastajana toimiminen ja tilintarkastusjärjestelmän organisaatiot.

Kuvio1. Teoreettinen viitekehys.

Tilintarkastusvelvollisuus muuttui vuoden 2007 tilintarkastuslain muutosten myötä niin, että kaikkein pienimpien yhtiöiden ei tarvitse valita tilintarkastajaa, vaan heidät on vapautettu tilintarkastusvelvollisuudesta. Tilintarkastuslain osauudistuksen val-

mistelussa on syntynyt paljon keskustelua tilintarkastusvelvollisuuden rajoista, jotka ovat edelleen Suomessa melko alhaiset. Työ- ja elinkeinoministeriön tarkoituksena ei kuitenkaan ollut alun perinkään korkorajojen muuttaminen, joten tulevan osauudistuksen myötä tilintarkastusvelvollisuuden rajat tuskin tulevat nousemaan.

Tilintarkastajana toimiminen käsittelee maallikkotilintarkastuksen poistumista, sekä tulevaa tilintarkastajatutkintojen yhdistämistä. Yksi vuoden 2007 tilintarkastuslain keskeisimmistä muutoksista oli maallikkotilintarkastuksen poistuminen. Tulevassa osauudistuksessa on esitetty tilintarkastajatutkintojen yhdistämistä, joka tarkoittaisi vain yhtä tilintarkastajatutkintoa.

Tilintarkastusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä on suunniteltu myös valvonta- ja auktorisointiviranomaisten yhdistämisestä. Tällä hetkellä tilintarkastusjärjestelmä koostuu kolmesta eri viranomaisesta, joista sekä KHT-tilintarkastajille että HTM-tilintarkastajille on omat valvontaelimensä. Tilintarkastuslain osauudistuksen myötä tilintarkastajien valvonta ja muutoksenhaku olisi tarkoitus yhdistää saman viranomaisen alaisuuteen.

3 TILINTARKASTUSJÄRJESTELMÄ SUOMESSA

3.1 Tilintarkastus yleisesti

Tilintarkastuksen tarkoituksena on tuottaa omistajille luotettavaa tietoa yrityksen taloudesta sekä hallinnosta. Omistajilla ei itsellään yleensä ole ammattitaitoa hoitaa toiminnan valvontaa ja tarkistamista, joten he delegoivat ulkopuolisen asiantuntijan, tilintarkastajan, hoitamaan yhtiön valvonnan ja tarkastuksen. Tilintarkastajan tehtävänä on ensisijaisesti valvoa omistajien etua, mutta siitä hyötyvät myös muut osapuolet, esimerkiksi luotonantajat ja tavarantoimittajat. Heidän puolestaan on hyödyllistä, että ulkopuolinen taho ottaa kantaa yrityksestä annetun taloudellisen tiedon luotettavuuteen. (Korkeamäki 2008, 9.)

Tilintarkastus lisää yrityksen luotettavuutta, mikä hyödyttää koko yhteiskuntaa. Viranomaisten, kuten verottajan, valvonnan tarve vähenee, kun yrityksessä on suoritettu luotettava tilintarkastus. (Korkeamäki 2008, 9.) Tilintarkastus on tiedon tulkintaa ja etsintää, jotta on mahdollista muodostaa käsitys taloudellisen tiedon ja muun tiedon oikeudesta ja vääryydestä (Gray & Manson 2000, 17).

Tilintarkastuslaissa ei erikseen säädetä tilintarkastuslain tavoitetta, vaan laki sisältää vain säännökset tilintarkastuksen sisällöstä. Tästä voidaan epäsuorasti päätellä, että tilintarkastuksen tavoitteena on laissa mainittujen seikkojen tarkistaminen, jotta tilintarkastaja voi antaa tilintarkastuslaissa tarkoitetut raportit. Käytännössä tilintarkastuksen tavoitteet on kuitenkin määritelty tilintarkastusstandardissa 200. (Horsmanheimo, Kaisanlahti & Steiner 2007, 73.)

Tilintarkastusstandardi 200:n mukaan tilintarkastuksen tarkoituksena on lisätä käyttäjien luottamusta tilinpäätökseen. Tämä saavutetaan, kun tilintarkastaja antaa lausuntonsa siitä, onko tilinpäätös laadittu olennaisilta osin sovellettavan tilinpäätösnormiston mukaisesti. (KHT-yhdistys 2012, 221.) Tilintarkastuksen tavoitteena on, että tilintarkastaja voi antaa lausunnon siitä, onko tilinpäätös kaikilta olennaisilta osin laadittu voimassa olevien säännösten mukaan. Tilintarkastaja antaa lausunnon myös siitä, antaako tilinpäätös kirjanpitolaisissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot

yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (Horsmanheimo ym. 2007, 73–74.)

Kaikkea tilintarkastukseen liittyvää ei ole mahdollista kirjata lakiin (Horsmanheimo & Steiner 2008, 18). Tilintarkastuslaissa kuitenkin todetaan, että tilintarkastajan on noudatettava hyvää tilintarkastustapaa laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan (Tilintarkastuslaki 459/2007, 22§). Käytännössä tämän noudattaminen tarkoittaa, että tilintarkastaja noudattaa muun muassa voimassa olevia kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja, joita he ovat sitoutuneet noudattamaan omien yhdistyksiensä kautta (Blummé 2008, 65–66). Kansainvälisten tilintarkastusstandardien myötä vaatimukset hyvän tilintarkastustavan mukaisesti tehtävälle työlle ovat kasvaneet (Sviili 2010, 22).

Toistaiseksi EU:ssa ei ole hyväksytty yhtään kansainvälistä tilintarkastusstandardia. Kansainvälisten tilintarkastusstandardien noudattamista arvioidaan osana hyvää tilintarkastustapaa, kunnes kyseinen tilintarkastusstandardi on hyväksytty EU:ssa sovellettavaksi. Tilintarkastusstandardeista tulee luultavasti tulevaisuudessa laintasoista sääntelyä. (KHT-yhdistyksen www-sivut 2013.) Kansainvälisten tilintarkastusstandardien katsotaan edistävän tilintarkastuksen laatua. Siihen ajatukseen, että standardit säädettäisiin oikeudellisesti sitoviksi, suhtaudutaan varauksella. (Sviili 2011a, 5.) Hyvä tilintarkastustapa edellyttää standardien noudattamisen lisäksi myös ammattieettisten periaatteiden noudattamista (Blummé 2008, 66).

Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastus käsittää tarkastettavan kohteen tilikauden kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tarkastuksen (Tilintarkastuslaki 459/2007, 11§). Kirjanpidon tarkastus kohdistuu siihen, onko tarkastuskohteen kirjanpitoa pidetty kirjanpitolain säännösten mukaisesti, ja tuottaako kirjanpito tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista varten oikeaa tietoa tarkastuskohteesta (Horsmanheimo ym. 2007, 76).

Kirjanpidon tarkastuksen laajuus ja sisältö määräytyvät tapauskohtaisesti ja tilintarkastajan oman harkinnan mukaisesti. Myös tarkastuskohteen yhtiömiesten ja yhtiökokouksen erityisohjeet vaikuttavat tarkastuksen suorittamiseen. Kirjanpidon tarkastuksessa tilintarkastaja kiinnittää huomiota muun muassa siihen, että kirjausketju to-

teutuu, kirjatut liiketapahtumat ovat todennettavissa ja ne perustuvat päivättyyn ja numeroituun tositteeseen. (Horsmanheimo ym. 2007, 75–76.)

Tilinpäätöksen tarkastuksen perusteella tilintarkastajan tulee pystyä muodostamaan käsitys siitä, onko tilinpäätös laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaan tilintarkastajan on selvitettävä, miten tilikauden tulos on syntynyt ja varmistua siitä, että tuloslaskelma on laadittu lain mukaisesti. Tilintarkastajan tulee myös varmistaa, että tuloslaskelman ja taseen tiedot perustuvat kirjanpitoon ja tilinpäätöksessä on esitetty hyvän kirjanpitoavan ja lain edellyttämät tiedot. (Horsmanheimo ym. 2007, 80.)

Kansainväliset tilintarkastusstandardit edellyttävät, että tilintarkastaja hankkii lausuntonsa perustaksi kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä. Kohtuullinen varmuustaso tarkoittaa korkeaa varmuustasoa, mutta se ei kuitenkaan ole ehdotonta varmuutta, koska tilintarkastukseen kuuluu joitakin luontaisia rajoitteita. Tämä varmuus saavutetaan, kun tilintarkastaja on hankkinut tarpeellisen määrän tilintarkastusevidenssiä alentaakseen tilintarkastusriskin hyväksyttävän alhaiselle tasolle. (KHT-yhdistys 2012, 222.)

Tilintarkastusevidenssillä tarkoitetaan sitä tietoa, jota tilintarkastaja käyttää lausuntonsa perustaksi olevien johtopäätösten tekemiseen. Esimerkiksi tilinpäätöksen perustana oleva kirjanpitoaineistoon sisältyvä tieto on tilintarkastusevidenssiä. Tilintarkastusriski on riski siitä, että tilintarkastaja antaa epäasianmukaisen tilintarkastuslausunnon, jos tilinpäätös sisältää olennaisia virheitä. (KHT-yhdistys 2012, 175–176.) Tilintarkastajan lausunto koskee tilinpäätöstä kokonaisuutena. Tämän vuoksi tilintarkastaja ei ole velvollinen havaitsemaan virheellisyyksiä, jotka eivät ole olennaisia tilinpäätöksen kannalta. (KHT-yhdistys 2012, 222.)

Hyvän tilintarkastustavan mukaisesti tilintarkastajien on tarkastettava tilinpäätöksen ohella myös toimintakertomus. Tilintarkastajan tulee antaa lausuntonsa siitä, antaako tilinpäätös ja toimintakertomus kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot tarkastuskohteen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (Valtion tilintarkastuslautakunnan ohje toimintakertomuksen tarkastamisesta 1/2006.) Lausunto

tulee antaa myös siitä, ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ristiriidattomia (Horsmanheimo ym. 2007, 80).

Hallinnon tarkastuksen avulla tuotetaan tilintarkastusevidenssiä siitä, onko tarkastuskohteen johto syylistynyt sellaiseen tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaisi seurata vahingonkorvausvelvollisuus tarkastuskohdetta kohtaan. Hallinnon tarkastuksen osa-alueita ovat tarkastuskohdetta koskevan lainsäädännön noudattamisen tarkastus ja yhtiöjärjestyksen, yhtiösopimuksen tai sääntöjen tarkistus. Jos tilintarkastajalle käy ilmi tarkastuskohteesta edellä mainittuja asioita, hänen tulee huomauttaa asiasta tilintarkastuskertomuksessa. (Horsmanheimo ym. 2007, 84–85.)

Tilintarkastuksen tarkoituksena ei ole tarkastaa yrityksen kaikkia liiketapahtumia, eikä etsiä ensisijaisesti väärinkäytöksiä. Tarkoituksena on saada riittävä varmuus siitä, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Väärinkäytösten ilmetessä tilintarkastajalla on niistä raportointivelvollisuus, mutta niistä aiheutuvat toimenpiteet kuuluvat tarkastuskohteen toimielimille. (Korkeamäki 2008, 10.)

Tilintarkastuksella on keskeinen rooli globaalien pääomamarkkinoiden luotettavuuden, taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden sekä sijoittajan suojan toteutumisessa (Alakare, Koskinen, Reinikainen, Sedig & Simola 2008, 13). Tilintarkastusympäristö on muuttunut viime vuosina dramaattisesti yritysmaailman tapahtumien takia. Muun muassa sääntömuutokset ovat olleet ennennäkemättömiä. (Eilifsen, Messier, Glover & Prawitt 2010, 40.) Tiukentuneen sääntelyn vuoksi tilintarkastusala on noussut entistä näkyvämmiin esille ja korostanut etenkin ammattimaisen tilintarkastuksen merkitystä koko maailmassa (Alakare ym. 2008, 17). Muutamien vuosien aikana tapahtuneet muutokset ovat vahvistaneet kirjanpidon ja tilintarkastuksen erittäin tärkeää roolia (Eilifsen ym. 2010, 40).

Nykyään tilintarkastajan tehtävät ovat moninaisia ja tilintarkastuksen kenttä on laaja. Tilintarkastajien tarjoamat neuvontapalvelut ovat lisääntyneet merkittävästi, mikä on osiltaan vaikuttanut riippumattomuutta koskevan sääntelyn uudistamiseen tilintarkastuslain muutosten myötä vuonna 2007. (Alakare ym. 2008, 13.) Tilintarkastajaa käytetään tilintarkastuksen lisäksi silloin, kun halutaan asiantuntevia, luotettavia ja ob-

jektiivisiä tietoja taloudellisista ja oikeudellisista asioista (Horsmanheimo & Steiner 2008, 17).

3.2 Tilintarkastusjärjestelmän tulevat muutokset

Eduskunta edellytti hyväksyessään uuden tilintarkastuslain vuonna 2007, että hallitus valmistelee tilintarkastajien tutkintovaatimusten kokonaisuudistuksen. Kokonaisuudistuksen tarkoituksena on kehittää kaikille tilintarkastajille yhtenäinen perustutkinto. Perustutkinnon jälkeen tilintarkastaja voisi erikoistua suorittamalla erikoistutkinnon. Osana tilintarkastajajärjestelmän uudistamista on myös tilintarkastajien valvonnan ja muutoksenhaun uudistaminen. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2013.)

Työ- ja elinkeinoministeriössä laadittiin arviomuistio tilintarkastajajärjestelmän uudistamisen pohjaksi, joka valmistui joulukuussa 2008. Muistiossa käsiteltiin uudistamisessa huomioon otettavia asioita. Tämän jälkeen työ- ja elinkeinoministeriö asetti professori Edward Anderssonin arvioimaan uudistamistyötä laajemmin. Anderssonin raportti valmistui vuonna 2009. Raportissaan hän esitti oman näkemyksensä siitä, miten tilintarkastajajärjestelmä ja siihen liittyvä valvonta tulisi yhtenäistää. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2013.)

Työ- ja elinkeinoministeriö kutsui oikeustieteiden tohtorin Pekka Timosen helmikuussa 2011 selvittämään tilintarkastajien valvontajärjestelmän vaatimuksia ja sen toteuttamista. Timonen käytti selvitystyön taustana professori Anderssonin selvitysmiesraporttia. Hän täsmensi ja arvioi tarkemmin Anderssonin ehdotusten toteutumisesta. Raportti luovutettiin työ- ja elinkeinoministeriölle huhtikuussa 2011. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2013.)

Helmikuussa 2011 myös työ- ja elinkeinoministeriön asettama työryhmä alkoi valmistella tilintarkastajajärjestelmän uudistamista ja kartoittamaan tilintarkastuslain muutostarpeita. Työryhmän tehtävänä oli valmistella tilintarkastajien tutkintouudistus sekä tilintarkastajia koskeva valvonta ja muutoksenhaku. Työryhmän työskentelyn aikana myös Euroopan unionissa aloitettiin tilintarkastuslainsäädännön uudista-

minen. Työryhmä luovutti raporttinsa työ- ja elinkeinoministeriölle marraskuussa 2012. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2013.)

Tällä hetkellä työ- ja elinkeinoministeriössä tehdään hankkeen jatkovalmistelua ja hallituksen on tarkoitus antaa lakiesitys eduskunnalle keväällä 2014. Uudistuksen tulisivat voimaan vuoden 2015 alussa tai mahdollisten EU-hankkeiden vuoksi aikataulu saattaa venyä vuodella. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2013.)

Tilisanomissa on haastateltu asiantuntijoita tilintarkastuksen uudistukseen liittyen. Heiltä on kysytty muun muassa sitä, miksi tuleva uudistus on heidän mielestään tärkeä. Työ- ja elinkeinoministeriön ylijohhtajan Pekka Timosen mukaan tilintarkastus on yhteiskunnalle tärkeä tehtävä, jolla on keskeinen rooli talouden asianmukaisen hoidon varmentajana. Erityisesti julkisen edun kannalta tärkeissä yhtiöissä ja julkisyhteisöissä tilintarkastuksen ja tilintarkastajan rooli tulee Timosen mukaan kasvamaan. Samalla ammattikuntaan, sen valvontaan ja kansainväliseen yhteistyöhön kohdistuvat vaatimukset kasvavat. Tämän vuoksi Timonen pitää välttämättömänä, että Suomessakin löytyy tilintarkastusalasta vastaava viranomainen, jonka vastuulla nämä tehtävät ovat. (Lähdevuori 2013, 20.)

4 TILINTARKASTUSVELVOLLISUUS

4.1 Tilintarkastusvelvollisuus Suomessa

Tilintarkastuslaissa säädetään tilintarkastusvelvollisuudesta. Yhteisöissä ja säätiöissä on valittava tilintarkastaja ja toimitettava tilintarkastus sen mukaan, mitä tilintarkastuslaki tai muu lainsäädäntö siitä on säätänyt. (Tilintarkastuslaki 459/2007, 4§.) Lähtökohtana on, että kaikkien kirjanpitolain mukaan kirjanpitovelvollisten yhteisöjen ja säätiöiden on valittava tilintarkastaja (Horsmanheimo & Steiner 2008, 159). Kirjanpitolain mukaan jokainen liike- tai ammattitoimintaa harjoittava on toiminnastaan kirjanpitovelvollinen. Kirjanpitolaissa on erikseen lueteltu kaikki yhtiömuodot, jotka ovat aina kirjanpitovelvollisia. (Kirjanpitolaki 1336/1997, 1§.)

Kaikkien kirjanpitolain mukaan kirjanpitovelvollisten ei kuitenkaan tarvitse valita tilintarkastajaa. Yksityisten elinkeinonharjoittajien eikä maatalousyrittäjien tarvitse valita tilintarkastajaa. Julkisyhteisöt, joilla tarkoitetaan valtiota, kuntaa tai uskonnollista yhdyskuntaa, jäävät sekä tilintarkastusvelvollisuuden, että kirjanpitovelvollisuuden ulkopuolelle. Näillä on kuitenkin olemassa oma erityislakinsa. Kirjanpito- ja tilintarkastusvelvollisuuden ulkopuolelle jäävät myös Pohjoismaiden investointipankki ja Pohjoismaiden projektivientirahasto. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 159–160.)

Uuden tilintarkastuslain myötä vuonna 2007 luovuttiin yleisestä tilintarkastusvelvollisuudesta (Alakare ym. 2008, 41). Pienillä yhtiöillä ja osuuskunnilla ei ole enää lakisääteistä tilintarkastusvelvollisuutta (Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut 2013). Ennen uutta tilintarkastuslakia tilintarkastusvelvollisia olivat kaikki kirjanpitovelvolliset, muun muassa osakeyhtiöt, asunto-osakeyhtiöt, osuuskunnat, avoimet yhtiöt, kommandiittiyhtiöt, yhdistykset ja säätiöt. Elinkeinonharjoittajat olivat jo vanhan tilintarkastuslain mukaan vapautettu tilintarkastuksesta. (Kokkonen 2000, 9.)

Tilintarkastusvelvollisuuden poistaminen pienimmiltä yhteisöiltä liittyy maallikkotilintarkastuksen päättymiseen. Maallikkotilintarkastuksen päättymisen jälkeen tilintarkastajaksi voitiin valita vain tilintarkastuslain mukaan hyväksytty, eli auktorisoitu tilintarkastaja. Kaikkein pienimpiin yhteisöihin auktorisoidun tilintarkastajan valintaa ei pidetty tarkoituksenmukaisena, joten ne vapautettiin tilintarkastusvelvollisuudesta. (Alakare ym. 2008, 41.)

Jollei muualla laissa toisin säädetä, tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta, jos seikä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täytynyt ainoastaan yksi seuraavista kohdista:

1. taseen loppusumma alle 100 000 euroa
2. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto alle 200 000 euroa
3. palveluksessa keskimäärin 3 henkilöä.

Tilintarkastajaa ei tarvitse myöskään valita toimintaansa aloittavassa yhteisössä, jolla ei ole vielä edellä mainittuja tilikausia. (Tilintarkastuslaki 459/2007, 4§.) Mikäli yhtiön yhtiöjärjestys, säännöt tai yhtiösopimus sisältää määräyksen tilintarkastajan valitsemisesta ja tilintarkastuksen suorittamisesta, on tätä määräystä noudatettava. Mää-

räyksen voi myös poistaa ilmoittamalla kaupparekisteriin muutoksesta. (Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut 2013.)

Tilintarkastajan valintaan velvoittavat säännökset ovat tavallisia erityislainsäädännössä. Säätiölaissa on esimerkiksi säädetty, että tilintarkastus on säätiölle aina pakollinen. Pienet säätiöt eivät voi näin hyötyä vapautuksesta. Vastaavasti luottolaitostoinnasta annetun lain mukaan luottolaitoksen koosta riippumatta tilintarkastajaksi on valittava vähintään yksi KHT-tilintarkastaja tai KHT-tilintarkastusyhteisö. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 162.)

Asunto-osakeyhtiölain mukaan asunto-osakeyhtiön tulee valita tilintarkastaja, jos yhtiön rakennuksessa tai rakennuksissa on vähintään 30 osakkeenomistajien hallinnassa olevaa huoneistoa. Jos asunto-osakeyhtiöön ei valita tilintarkastajaa tai yhtiöjärjestyksessä ei määrätä toisin, tulee yhtiöön valita toiminnantarkastaja. Toiminnantarkastus sisältää yhtiön talouden ja hallinnon tarkastuksen toiminnan laadun ja laajuuden kannalta riittävällä tavalla. (Asunto-osakeyhtiölaki 1599/2009, 9:5-9 §.) Samalla tavalla yhdistykseen voidaan valita toiminnantarkastaja, jos tilintarkastajaa ei ole valittu (Yhdistyslaki 503/1989, 38 a §).

Tilintarkastaja tulee aina valita sellaisissa yhteisöissä, joissa pääasiallisena toimialana on arvopapereiden omistaminen ja hallinta ja jolla on kirjanpitolain 1 luvun 8§ tarkoitettu huomattava vaikutusvalta toisen kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan tai rahoituksen johtamisessa (Tilintarkastuslaki 459/2007, 4§). Tällä säännöksellä viitataan holding-yhtiöihin (Alakare ym. 2008, 42).

Vähemmistöllä on lakisääteinen oikeus vaatia tilintarkastajan valitsemista (Horsmanheimo & Steiner 2008, 162). Esimerkiksi osakeyhtiölain mukaan tilintarkastaja on valittava, jos yksi kymmenesosa kaikista osakkeista tai yksi kolmasosa kokouksessa edustetuista osakkeista sitä vaativat (Osakeyhtiölaki 624/2006, 7:5§). Tilintarkastuslain säännöksiä tulee noudattaa silloinkin, kun tilintarkastaja päätetään valita, vaikka laki ei sitä edellytä. Tilintarkastajaksi voidaan tässäkin tapauksessa valita vain tilintarkastuslain mukaan hyväksytty tilintarkastaja. Myös tilintarkastajan valvonta ja vastuu määräytyvät tilintarkastuslain mukaisesti. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 164.)

Tilintarkastuslehden artikkelissa on esitetty muutamia tilanteita, joilla on tutkittu olevan vaikutusta siihen, että pienetkin yritykset yleensä haluavat suorittaa vapaaehtoisen tilintarkastuksen. Artikkelin tiedot perustuvat lähinnä vuonna 2005 suoritettuun laajaan kyselyyn, jossa on kartoitettu muun muassa halukkuutta vapaaehtoiseen tilintarkastukseen sekä Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun laskentatoimen laitoksen tutkimukseen. Aikaisempien tutkimusten mukaan halukkuus tilintarkastuksen suorittamiseen kasvaa ulkoisen rahoitustarpeen sekä yrityksen kasvaessa ja omistuksen ja johdon eriytymistilanteessa. Lisäksi tietoisuus tilintarkastuksen tavoitteista ja yrittäjän näkemys siitä, että tilintarkastus parantaa sisäistä valvontaa ja tilinpäätösraportoinnin laatua, lisää halukkuutta tilintarkastuksen suorittamiseen. (Niemi & Ojala 2010, 26.)

Tehdyssä tutkimuksessa on testattu lisäksi muun muassa ulkoistetun taloushallinnon vaikutusta tilintarkastushalukkuuteen. On voitu olettaa, että tilintarkastuksen suorittamisen halukkuus kasvaa, jos taloushallinto on ulkoistettu tilitoimistolle. Yritykselle syntyy tarve vakuuttua siitä, että ulkoistettu taloushallinto on huolellisesti ja asianmukaisesti hoidettu. Näiden tutkimustulosten mukaan taloushallinnon tärkeiden osien ulkoistaminen tilitoimistolle lisää tilintarkastuksen tarvetta yrityksille, mutta tilitoimiston tarjoamat veroneuvontapalvelut päinvastoin vähentävät sitä. (Niemi & Ojala 2010, 26–29.)

4.2 Esille nousutta keskustelua tilintarkastusvelvollisuuden rajoista

Tilintarkastusvelvollisuuden rajoista on käyty vilkasta keskustelua siitä alkaen, kun työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti tilintarkastusjärjestelmän uudistushankkeen. Kansainvälisen kehityksen ja kansainvälisten tilintarkastusstandardien vuoksi on pohdittu tarvetta vapauttaa yhä suurempi osa suomalaisyrityksistä pakollisen tilintarkastuksen piiristä. (Sviili 2011b, 30.)

EU:n tilinpäätösdirektiivin mukainen tilintarkastuspakon alaraja on paljon korkeampi kuin Suomen tilintarkastuslain mukainen alaraja. Direktiivin mukaiset alarajat ovat:

- liikevaihto 8,8 miljoonaa euroa

- taseen loppusumma 4,4 miljoonaa euroa
- palkansaajia vähintään 50 kpl

Jos Suomi ottaisi käyttöön direktiivin mukaisen alarajan, pakollinen tilintarkastus koskisi vain noin 2 500 yhteisöä. Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti VIRKE on ilmoittanut Verohallituksen tilastojen perusteella, että pakollinen tilintarkastus koskee noin 65 000 yritystä, mutta sen ulkopuolelle jää noin 270 000 verohallinnon yritysasiakasta. (Andersson 2010, 14–15.)

Andersson sai tehtäväkseen kiinnittää selvityksessään erityistä huomiota pyrkimykseen vähentää hallinnollista taakkaa pieniä kirjanpitovelvollisia koskevassa sääntelyssä. Monet EU:n jäsenvaltiot ovat nostaneet tilintarkastusvelvollisuuden alarajan direktiivin sallimalle tasolle EU:n Simplification-hankkeen johdosta. Tämä hanke liittyy pienten kirjanpitovelvollisten hallinnollisen taakan vähentämiseen. Suomessa ei ole lähdetty nostamaan tilintarkastusvelvollisuuden rajoja, ja Andersson toteaaakin raportissaan, ettei sille linjalle lähdetä vielä. Hän toteaa myös, että ei näytä löytyvän helppoa keinoa, jolla saataisiin tilintarkastukseen liittyvillä keinoilla pienten yritysten hallinnollista taakkaa vähennettyä. Simplification-hankkeessa esille tulevia keinoja tulee hänen mielestään seurata. (Andersson 2010, 50–51.)

Merkittäväksi ongelmaksi Suomessa Andersson mainitsee sen, että EU:n määräykset ovat yleensä laadittu uusia yrityksiä varten. Suomessa niitä joudutaan kuitenkin soveltamaan lain mukaan tilintarkastuspakon alaisiin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. (Andersson 2010, 15.) On esitetty muun muassa, että kansainväliset tilintarkastusstandardit asettavat sellaisia muodollisia vaatimuksia, jotka voidaan katsoa kokonaan tarpeettomiksi tai ylimitoitetuiksi pienten ja keskisuurten yritysten tilintarkastuksissa. Tällaiset muodolliset vaatimukset nostavat oletettavasti tilintarkastuksen hintaa mahdollisesti ilman, että siitä olisi tarkastuskohteelle varsinaista hyötyä. (Andersson 2010, 51.)

Jos tilintarkastusvelvollisuuden alarajaa ei Suomessa nosteta, tulee Anderssonin mukaan pohtia, onko mahdollista keventää tilintarkastusta sellaisten yhtiöiden osalta, joilla ei ole EU-direktiivin mukaan tilintarkastuspakkoa, mutta Suomen tilintarkastuslain mukaan on. Nämä ovat juuri sen kokoisia yrityksiä, jotka muodostavat suurimman osan Suomen yrityskehästä, joten keventämisellä olisi merkitystä, jos se

pystyttäisiin toteuttamaan. Tilintarkastuksen keventämisellä olisi mahdollisesti laskevaa vaikutusta myös tilintarkastuskustannuksiin. (Andersson 2010, 15.)

KHT-yhdistys on ottanut kantaa lausunnossaan professori Edward Anderssonin selvitykseen ja toteaa, että heidän mielestään kaikkien tilintarkastuslain tämänhetkisten rajojen ylittävien yritysten tilinpäätösinformaation oikeellisuus tulee varmentaa tilintarkastuksella. KHT-yhdistyksen mukaan Suomessa tulee kuitenkin seurata huolellisesti muiden Pohjoismaiden ja Euroopan kehitystä, sekä selvittää, millaisia vaikutuksia tilintarkastusvelvollisuuden rajojen nostamisella olisi. (KHT-yhdistys 2010.)

Yhdistyksen mukaan kaikissa tilintarkastusvelvollisten yritysten tilintarkastuksissa tulee noudattaa kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja. Yhdistyksen näkemyksen mukaan kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja tulisi noudattaa kaikkien tilintarkastusvelvollisten yritysten tilintarkastuksessa. Lisäksi tilintarkastus-sanaa tulisi käyttää vain silloin, kun tilintarkastus on suoritettu standardien mukaisesti. (KHT-yhdistys 2010.)

KHT-yhdistyksen mielestä Suomessa tulisi kehittää tilintarkastukselle vaihtoehtoisia varmennuspalveluita, jotka vastaisivat sekä pienten yritysten että niiden sidosryhmien tarpeisiin paremmin kuin kansainvälisten tilintarkastusstandardien mukaisesti tehty tilintarkastus. Yhdistyksen mukaan pienten yritysten hallinnollista taakkaa voitaisiin vähentää muun muassa tekemällä muutoksia kirjanpito- ja tilinpäätössäännöksiin, verolakeihin ja tilintarkastussäännöksiin. (KHT-yhdistys 2010.)

HTM-yhdistys on lausunnossaan suhtautunut kielteisesti tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvojen nostoon. Yhdistyksen mukaan raja-arvojen tulee pysyä alhaisina ja suomalaisen yritystoiminnan erityispiirteiden tulee näkyä raja-arvoissa. Tilintarkastusjärjestelmä on yhdistyksen mukaan hyvin toimiva järjestelmä varmistamaan, että tilintarkastuksen kohteena olevat yhtiöt toimivat lakien puitteissa. Yhdistyksen mukaan säännöllisesti suoritettava tilintarkastus jopa keventää yhtiöiden hallinnollista taakkaa ja toimii ennalta ohjaavasti. Lausunnossa todetaan, että tilintarkastuksesta aiheutuva kustannus on pienille ja keskisuurille yritykselle melko pieni. (Koivisto & Räsänen 2010, 37–38.)

5 TILINTARKASTAJANA TOIMIMINEN

5.1 Maallikkotilintarkastuksen poistuminen

Vuonna 2007 voimaan tulleen tilintarkastuslain yksi merkittävimmistä muutoksista oli maallikkotilintarkastuksen päätyminen. Aikaisemmin pienten yhtiöiden tilintarkastajaksi voitiin valita muukin kuin ammattitutkinnon suorittanut hyväksytty tilintarkastaja. Tällöin maallikkotilintarkastajalta edellytettiin vain tarkastettavan yhteisön laatuun ja laajuuteen nähden riittävää taloudellisten ja oikeudellisten asioiden tietoa, sekä tilintarkastuksen tuntemusta. (Korkeamäki 2008, 12.) Maallikkotilintarkastajalla tarkoitetaan tilintarkastajaa, jolla ei ole auktorisointia HTM- tai KHT-tilintarkastajaksi (Korkeamäki 2008, 27).

Toimintaympäristön muuttuessa ja sääntelyn lisääntyessä tilintarkastajalta vaaditaan enemmän ammattitaitoa kuin ennen ja se saavutetaan ainoastaan koulutuksen, kokemuksen ja erillisen osaamista mittaavan ammattitutkinnon kautta (Alakare ym. 2008, 14). Uuden lain myötä tilintarkastuksia ovat oikeutettuja tekemään ainoastaan julkisesti auktorisoidut eli hyväksytyt tilintarkastajat (Korkeamäki 2008, 12).

Uuteen tilintarkastuslakiin otettiin määräyksiä poikkeuksellisen pitkistä siirtymäajoista. Merkittävimmät siirtymäsäännökset koskivat nimenomaan maallikkotilintarkastusjärjestelmästä luopumista. Maallikkotilintarkastajan käyttöön liittyvät siirtymäsäännökset koskivat ainoastaan niitä yhteisöjä ja säätiöitä, jotka oli perustettu ennen uuden lain voimaan tuloa. Ennen 1.7.2007 perustetuissa yhteisöissä ja säätiöissä voitiin siis valita maallikkotilintarkastaja vanhan tilintarkastuslain mukaan niille tilikausille, jotka päättyivät viimeistään 31.12.2011. Vanhan tilintarkastuslain mukaan maallikkotilintarkastaja voidaan valita, jos ainoastaan yksi seuraavista raja-arvoista täyttyi edellisessä tilinpäätöksessä:

- taseen loppusumma yli 340 000 euroa
- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto yli 680 000 euroa;
- palveluksessa keskimäärin yli 10 henkilöä

(Korkeamäki 2008, 27.)

Aikaisemmin maallikkotilintarkastaja on voitu siis valita ainoaksi tilintarkastajaksi, jos vain yksi edellä mainituista edellytyksistä on täyttynyt. Maallikkotilintarkastaja on voitu myös valita, mikäli useampi kuin yksi edellytyksistä on täyttynyt, mutta tämän lisäksi on täyttynyt valita myös yksi auktorisoitu tilintarkastaja. Maallikkotilintarkastajaa ei kuitenkaan ole voitu valita edes auktorisoidun tilintarkastajan rinnalle, mikäli edellisessä tilinpäätöksessä enemmän kuin yksi seuraavista edellytyksistä täyttyi:

- taseen loppusumma yli 2 100 000 euroa
- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto yli 4 200 000 euroa
- palveluksessa keskimäärin yli 50 henkilöä

(Korkeamäki 2008, 27.)

5.2 Hyväksytyt ammattitutkinnot

Tilintarkastaja on ammattinimike ja sillä tarkoitetaan tilintarkastuslain mukaisesti hyväksyttyä luonnollista henkilöä tai tilintarkastusyhteisöä (Tomperi 2009, 17). Tilintarkastuslain mukaan hyväksytyjä tilintarkastajia Suomessa ovat KHT- ja HTM-tilintarkastajat sekä vastaavasti KHT- ja HTM-tilintarkastusyhteisöt (Horsmanheimo & Steiner 2008, 47). Tällä hetkellä KHT- ja HTM-tilintarkastajat saavat toimia hyväksytyinä tilintarkastajina 70 ikävuoteen saakka (Tilintarkastuslautakunnan www-sivut 2013). Jos työ- ja elinkeinoministeriön asettama tilintarkastajien tutkinnot ja valvonta-työryhmän ehdotus menee läpi, tilintarkastuslaista poistetaan automaattinen yläikäraja (Tilintarkastajien yläikäraja esitetään poistettavaksi 2013, 9).

Tilintarkastusyhteisöllä tarkoitetaan joko osakeyhtiötä, kommandiittiyhtiötä tai avointa yhtiötä, jonka omistajina, hallintoelinten jäseninä ja työntekijöinä tulee olla tietty vähimmäismäärä yhteisön auktorisointia vastaavan kelpoisuuden saaneita tilintarkastajia (Korkeamäki 2008, 13). Jos tilintarkastajaksi valitaan tilintarkastusyhteisö, tämän on aina ilmoitettava tarkastettavalle yhteisölle tai säätiölle, kenellä tilintarkastusyhteisössä työskentelevällä tilintarkastajalla on vastuu tilintarkastuksen toimitamisesta (Tilintarkastuslaki 459/2007, 8§).

Päävastuullisella tilintarkastajalla tulee olla vähintään sama kelpoisuus kuin kyseisellä tilintarkastusyhteisöllä (Tilintarkastuslaki 459/2007, 8§). Päävastuullisen tilintarkastajan on oltava KHT-tilintarkastaja, mikäli tilintarkastajaksi on valittu KHT-yhteisö. HTM-tilintarkastusyhteisössä päävastuulliseksi tilintarkastajaksi voidaan valita joko KHT- tai HTM-tilintarkastaja. (Horsmanheimo ym. 2007, 63.)

HTM-tilintarkastajat ja HTM-tilintarkastusyhteisöt ovat kauppakamarin tilintarkastusvaliokunnan hyväksymiä tilintarkastajia ja tilintarkastusyhteisöjä (Tomperi 2009, 18). HTM-tilintarkastajien ja -tilintarkastusyhteisöjen asiakkaina ovat useimmiten pienet ja keskisuuret yritykset (HTM-tilintarkastajat ry:n www-sivut 2013). KHT-tilintarkastajat ja KHT-tilintarkastusyhteisöt ovat Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan hyväksymiä tilintarkastajia ja tilintarkastusyhteisöjä (Tomperi 2009, 17).

Lain mukaan KHT- ja HTM-tilintarkastajien kelpoisuus tilintarkastuksen suorittamiseen poikkeavat toisistaan. Vain KHT-tilintarkastajat ja KHT-tilintarkastusyhteisöt voivat toimia ainoina tilintarkastajina kaikissa tilintarkastettavissa kohteissa Suomessa. Heillä on valtuudet tarkastaa suuria yrityksiä ja listattuja yhtiöitä. Näin ollen KHT-tilintarkastajat suorittavat kaikki listayhtiöiden tilintarkastukset. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 48–49.) KHT-yhteisöjä ovat Suomessa muun muassa suuriin kansainvälisiin ketjuihin kuuluvat tilintarkastustoimistot eli Big Four tilintarkastustoimistot. Big Four tilintarkastustoimistoja ovat Deloitte & Touche, Ernst & Young, KPMG ja PricewaterhouseCoopers. (Tilintarkastuslautakunnan www-sivut 2014.)

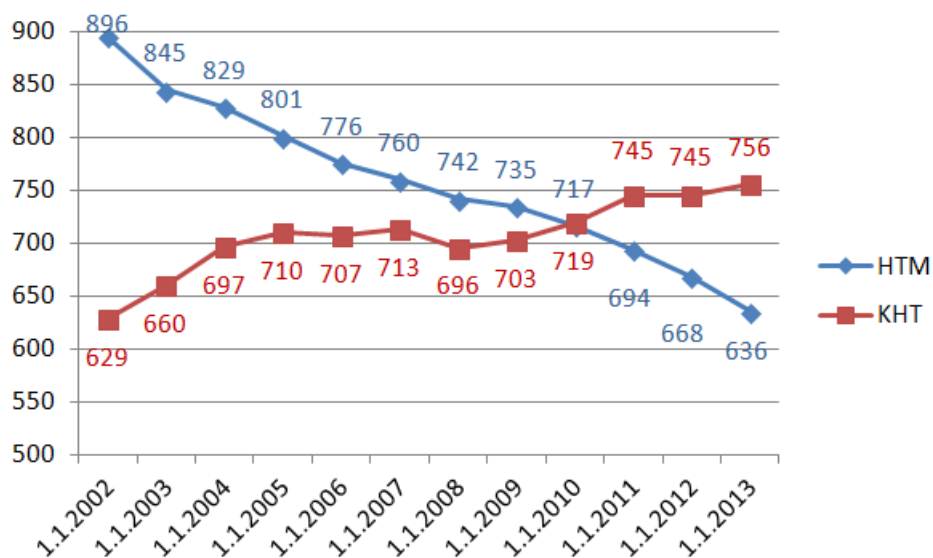
Tilintarkastuslain mukaan siis ainakin yhden tilintarkastajan tulee olla KHT-tilintarkastaja tai -tilintarkastusyhteisö, jos yhtiö on julkisen kaupankäynnin kohteena. Vähintään yhden tilintarkastajan tulee olla KHT-tilintarkastaja myös silloin, jos yhteisössä tai säätiössä päättyneellä tilikaudella täyttyy vähintään kaksi seuraavista edellytyksistä:

- taseen loppusumma yli 25 000 000 euroa;
- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto yli 50 000 000 euroa;
- yhteisön tai säätiön palveluksessa yli 300 henkilöä.

(Tilintarkastuslaki 459/2007, 5§.)

Lainsäädännössä saattaa olla erityisiä säännöksiä KHT-tilintarkastajan tai KHT-tilintarkastusyhteisön valinnasta. Tällaisia säännöksiä on muun muassa luotto- ja vakuustoimintaa koskevassa lainsäädännössä. Luottolaitoksen tai vakuutusyhtiön tilintarkastajana tulee olla vähintään yksi KHT-tilintarkastaja tai -tilintarkastusyhteisö. (Alakare ym. 2008, 44.)

Jos tällaisiin yhteisöihin tai säätiöihin halutaan valita useampi tilintarkastaja, voidaan KHT-tilintarkastajan tai -tilintarkastusyhteisön lisäksi valita myös HTM-tilintarkastaja tai -tilintarkastusyhteisö. Säännöksen tarkoituksena on ollut laajentaa KHT-tilintarkastajan käyttöä keskikokoisissa ja suurissa yrityksissä. Näin on haluttu varmistaa mahdollisimman ammattitaitoinen tilintarkastus yrityksissä, joissa voidaan niiden toiminnan laajuuden perusteella arvioida olevan laaja sidosryhmäpiiri. (Alakare ym. 2008, 43–44.)

Kuvio 2. HTM- ja KHT-tilintarkastajien määrät Suomessa vuosina 2002–2013 (Tilintarkastuslautakunta 2012, liite 7; Tilintarkastuslautakunta 2013c, 1)

JHTT-tilintarkastaja eli julkishallinnon ja -talouden tilintarkastaja voidaan valita, kun yhteisö tai säätiö on kunnan tai kuntayhtymän määräysvallassa (Tomperi 2009, 19). JHTT-tilintarkastajat toimivat kuntien, kuntayhtymien, seurakuntien ja muiden julkishallinnollisten organisaatioiden tilintarkastajina. Heidän toimintaa säätelee laki

julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista sekä muu julkishallinnon erikoislainsäädäntö. (Korkeamäki 2008,13.)

JHTT-tilintarkastajat eivät ole tilintarkastuslaissa tarkoitettuja tilintarkastajia, eivätkä he voi antaa yhteisölainsäädäntöön perustuvia tilintarkastajan todistuksia ja lausuntoja. Tämän vuoksi heidän lisäksi on valittava vähintään yksi KHT- tai HTM-tilintarkastaja tai KHT- tai HTM-tilintarkastusyhteisö. (Korkeamäki 2008, 13–14.) Lain salliman siirtymäajan JHTT-tilintarkastajat ovat voineet toimia yksin kunnan tai kuntayhtymän määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön tilintarkastajana. Siirtymäaika salli JHTT-tilintarkastajan valinnan ainoaksi tilintarkastajaksi enintään 31.12.2012 päättyväksi toimikaudeksi. (Alakare ym. 2008, 47.)

Tilintarkastuslaissa on säännelty hyväksymisvaatimukset sekä hyväksymismenettely KHT- ja HTM-tilintarkastajille. Hyväksymisvaatimukset tulee täyttää kaikilta osin, jotta henkilö voi tulla hyväksytyksi KHT- tai HTM-tilintarkastajaksi. Keskuskaupakamarin tilintarkastuslautakunta käsittelee KHT-tilintarkastajahakemukset ja kaupakamarin tilintarkastusvaliokunta käsittelee HTM-tilintarkastajaksi hyväksymistä koskevat hakemukset. Jos hakija täyttää vaatimukset, hänet hyväksytään osallistumaan KHT- tai HTM-tutkintoon, jonka Keskuskaupakamarin tilintarkastuslautakunta järjestää vuosittain. Tutkinnon hyväksytysti suorittaneet hyväksytään tilintarkastajiksi. (Tomperi 2009, 20.)

Tilintarkastuslaissa säädetään tilintarkastajan yleisestä kelpoisuudesta sekä erityisistä edellytyksistä, jotka KHT- ja HTM-tilintarkastajilla tulee olla (Helsingin seudun kaupakamarin www-sivut 2013). Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastajana voi toimia ainoastaan henkilö, joka ei ole vajaavaltainen, konkurssissa tai liiketoimintakiellossa, tai jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu (Tilintarkastuslaki 459/2007, 3§). Lisäksi KHT- ja HTM-tutkintoon hakevan täytyy olla luonnollinen henkilö, joka ei ole toiminnallaan osoittanut olevansa sopimaton tilintarkastajaksi, eikä harjoita tilintarkastuksen ohessa muuta sellaista toimintaa, joka voisi vaarantaa tilintarkastuksen suorittamisen (Tomperi 2009, 20).

KHT- ja HTM-tutkintoon hyväksymisen edellytyksenä on myös, että hakija on suorittanut yliopistolaissa tarkoitettua yliopistossa tai ammattikorkeakoululain mukai-

sessä ammattikorkeakoulussa opinnot laskentatoimessa, oikeustieteessä ja muissa oppiaineissa (Työ- ja elinkeinoministeriön asetus KHT- ja HTM-tilintarkastajan hyväksymisvaatimuksista 262/2008, 2§). KHT-tutkintoon hakevalla täytyy olla ylempi korkeakoulututkinto ja HTM-tutkintoon hakevalla vähintään alempi korkeakoulututkinto. Näistä vaatimuksista voidaan joissain tapauksissa poiketa, jos hakijalla on pitkä työkokemus laskentatoimen, rahoituksen ja/tai oikeustieteen tehtävistä. (Tomperi 2009, 20.)

Tilintarkastuksen ja laskentatoimen opintojen tulee käsitellä seuraavia aihealueita:

- tilintarkastusta koskeva sääntely ja hyvä tilintarkastustapa
- kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskeva sääntely, hyvä kirjanpitolata ja tilinpäätöksen analysointi
- johdon laskentatoimi
- sisäinen valvonta

(Työ- ja elinkeinoministeriön asetus KHT- ja HTM-tilintarkastajan hyväksymisvaatimuksista 262/2008, 3§.)

Oikeustieteen opinnot tulee koostua vähintään seuraavista aihealueista:

- Eri yhteisömuotoja ja arvopaperimarkkinoita koskeva sääntely
- Yritysverotus, ennakkoperintä, arvonlisäverotus ja verotusmenettely
- Kauppa- ja varallisuusoikeus, maksukyvyttömyys- sekä työläinsäädäntö

(Työ- ja elinkeinoministeriön asetus KHT- ja HTM-tilintarkastajan hyväksymisvaatimuksista 262/2008, 3§.)

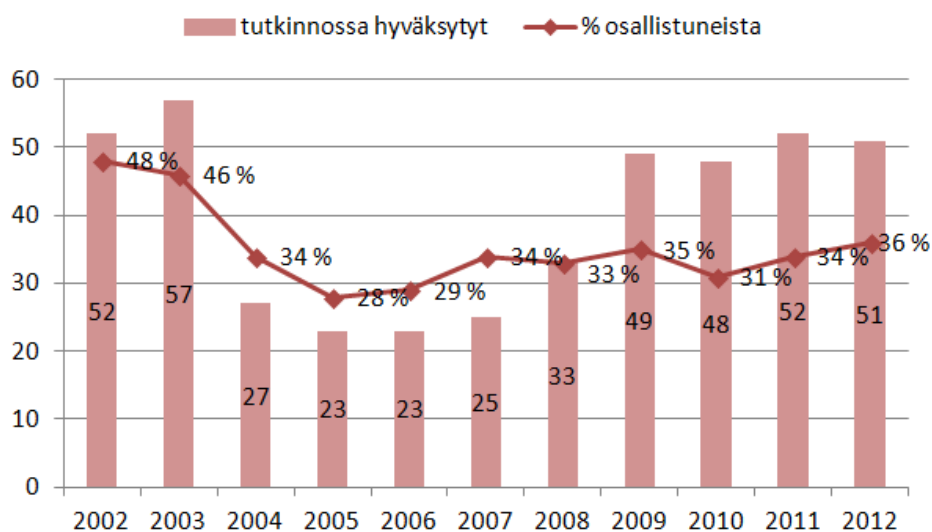
Muiden opintojen tulee sisältää kauppa- ja taloustieteellisiä yleisopintoja seuraavista aihealuista:

- liiketaloustiede ja kansantaloustiede
- yritysrahoitus tai rahoitusmarkkinat
- talousmatematiikka tai tilastotiede
- tietotekniikka tai tietojärjestelmät

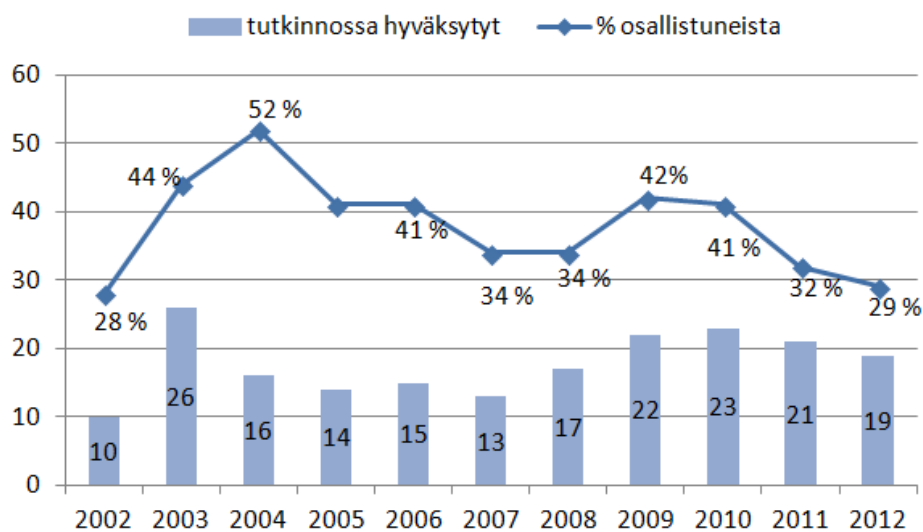
(Työ- ja elinkeinoministeriön asetus KHT- ja HTM-tilintarkastajan hyväksymisvaatimuksista 262/2008, 3§.)

Tutkintoon hakevan täytyy täyttää myös työkokemusta koskevat vaatimukset. KHT-tutkintoon hakevalla tulee olla vähintään kolme vuotta käytännön kokemusta vaativista tilintarkastuksen ja laskentatoimen tehtävistä. (Tomperi 2008, 20.) Pääsääntönä on, että KHT-tutkintoon vaadittavan työkokemuksen voi saavuttaa vähintään kolmen vuoden päätoimisella kokemuksella kirjanpitovelvollisen yhteisön tai säätiön tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten tilintarkastuksesta tai vastaavien taloudellisten laskelmien tarkastuksesta KHT- tai HTM-tilintarkastajan ohjauksessa, HTM-tilintarkastajana tai JHTT-tilintarkastajana (Tilintarkastuslautakunta 2013b, 7).

Myös HTM-tutkintoon hakevalla tulee olla vähintään kolme vuotta käytännön kokemus ammattimaisista tilintarkastuksen ja laskentatoimen tehtävistä (Tomperi 2008, 20). Pääsääntönä on, että HTM-tutkintoon vaadittavan käytännön kokemuksen voi saavuttaa vähintään kolmen vuoden päätoimisella kokemuksella kirjanpitovelvollisen yhteisön tai säätiön tilinpäätösten, tai muiden vastaavien laskelmien tarkastuksesta KHT- tai HTM-tilintarkastajan ohjauksessa, tai JHTT-tilintarkastajana (Tilintarkastuslautakunta 2013a, 7).

Kuvio 3. KHT-tutkintoon osallistuneista hyväksytysti suorittaneet vuosina 2002-2012 (Tilintarkastuslautakunta 2013b, liite 3)

Kuvio 4. HTM-tutkintoon osallistuneista hyväksytysti suorittaneet vuosina 2002-2012 (Tilintarkastuslautakunta 2013a, liite 3)

Ennen kuin KHT-tutkinnon hyväksyttävästi suorittanut henkilö saa käyttää KHT-tilintarkastajan ammattinimikettä, hänen tulee antaa oikeuden edessä KHT-tilintarkastajan vakuutus. Ennen KHT-tilintarkastajan ammattinimikkeen käyttöä tulee myös odottaa niin kauan, kunnes heitä koskevat tiedot on merkitty Keskuskaupakamarin tilintarkastuslautakunnan pitämään tilintarkastajarekisteriin. (Tilintarkastuslautakunta 2013b, 9–10.) Myös HTM-tutkinnon hyväksyttävästi suorittaneen tulee antaa oikeuden edessä HTM-tilintarkastajan vakuutus, sekä odottaa ennen ammattinimikkeen käyttöä, että heitä koskevat tiedot on merkitty tilintarkastajarekisteriin (Tilintarkastuslautakunta 2013a, 10).

Asetuksessa KHT- ja HTM-tilintarkastajan hyväksymisvaatimuksista on kohta siirtymäsäännöksistä. Näitä siirtymäsäännöksiä on voitu soveltaa vain hyväksyttäessä hakijoita KHT- ja HTM-tutkintoon vuodesta 2008 vuoteen 2012. Tällöin on voitu poiketa tutkintoon vaadittavasta työkokemuksesta ja opintovaatimuksista. (Työ- ja elinkeinoministeriön asetus KHT- ja HTM-tilintarkastajan hyväksymisvaatimuksista 262/2008, 26§.)

5.3 Tilintarkastajatutkintojen yhtenäistäminen

Raportissaan Andersson esittää, että kaikille tilintarkastajille tulisi järjestää yhteinen perustutkinto. Tutkintoon osallistumisen edellytykset olisivat samat kuin nykyisessä HTM-tutkinnoissa, ja sisältö olisi lähellä nykyisen HTM-tutkinnon sisältöä. Tutkinnon tulisi antaa pätevyys kaikkien kaupallisten yritysten tilintarkastukseen. Vaatimukseen hän lisäisi kuitenkin hieman julkisyhteisöjen tilintarkastuksen kannalta keskeistä säännöstöaineistoa. Lisämoduuleina olisivat KHT- ja JHTT-tutkinnot, joiden koulutusvaatimuksina olisivat ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen. Yksityisen sektorin lisämoduuli vastaisi nykyistä KHT-tutkintoa ja julkisen sektorin lisämoduuli nykyistä JHTT-tutkintoa. (Andersson 2010, 25.)

Anderssonin mukaan järjestelmän uudistaminen ei muuttaisi olennaisesti tutkintovaatimuksia, vaan tutkintorakenne merkitsisi päällekkäisyyksien poistamista. Perustutkinnon avulla voitaisiin osoittaa tilintarkastuksen perusosaaminen ja lisämoduulien suorittaminen osoittaisi niiden erityiskysymysten hallinnan, joihin lisämoduuli antaa pätevyyden. Pätevyysvaatimukset eivät muuttuisi uudistuksen myötä, vaan nykyiset vaatimukset koskisivat myös perustutkintoa. (Andersson 2010, 25.)

Mikäli tutkintouudistus otetaan käyttöön, sillä ei ole vaikutusta nykyisten KHT- ja HTM-tilintarkastajien pätevyyteen. Heidän katsotaan jatkossakin omaavan tilintarkastusdirektiivin edellyttämä pätevyys, eikä heille tarvita siirtymäsäännöksiä. Siirtymäsäännöksiä ei myöskään tarvita uusille tilintarkastajaksi pyrkiville henkilöille, vaan heidän tulee suorittaa tutkintonsa uuden järjestelmän mukaisesti. Ainoastaan JHTT-tilintarkastajat, jotka eivät ole suorittaneet KHT- tai HTM-tutkintoa ennen uudistuksen voimaantuloa, eivät täytä direktiivissä ja tilintarkastuslaissa edellytettyä pätevyyttä. JHTT-tilintarkastajat tarvitsisivat Anderssonin mukaan jonkinlaisen siirtymäsäännöksen. He voisivat mahdollisimman kevyesti osoittaa omaavansa perustutkinnon tason. (Andersson 2010, 47–49.)

KHT-yhdistys on ottanut lausunnossaan kantaa myös Anderssonin ehdottamaan tutkintouudistukseen. KHT-yhdistys katsoo, että jos tilintarkastusvelvollisuuden rajat pysyvät Suomessa ennallaan, tulisi säilyttää myös nykyiset kaksi tilintarkastajatutkintoa. Näin pystytään palvelemaan paremmin erikokoisten asiakkaiden tarpeita. Jos

tilintarkastusvelvollisuuden rajat nousevat olennaisesti verrattuna nykyisiin rajoihin, tulisi tutkintoja olla vain yksi. KHT-yhdistyksen näkemyksen mukaan perustutkinnon tulisi tällöin vastata nykyistä KHT-tutkintoa. Nykyisestä JHTT-järjestelmästä tulee KHT-yhdistyksen mukaan luopua. (KHT-yhdistys 2010.)

HTM-yhdistys puolestaan on sitä mieltä, että yksi tutkinto selkeyttäisi kokonaiskuvaa asiakaskunnan ja suuren yleisön keskuudessa. Anderssonin ehdotus lisämoduulien avulla etenemisestä ei ole yhdistyksen mielestä hyödyllistä, vaan erikoistuminen sitä vaativiin tehtäviin tapahtuisi käytännön työssä, eikä mahdollisia lisämoduuleja, eikä erikoistumistutkintoja tarvittaisi. (Koivisto & Räsänen 2010, 12–15.)

KHT Hannu Pellinen toteaa Tilintarkastus-lehden artikkelissa, että uusi tutkintomalli ei saisi heikentää kiinnostusta ja halua hankkia KHT-tilintarkastajan pätevyyttä. Hän pitää tärkeänä sitä, että Suomessa on jatkossakin riittävästi ammatissa toimivia tilintarkastajia, joiden osaaminen on tunnustettua kansainvälisessä sekä monimutkaisessa toimintaympäristössä. (Sviili 2011b, 31.)

Työ- ja elinkeinoministeriö on julkaissut tilintarkastajajärjestelmän uudistamista valmistelleen työryhmän raportin marraskuussa vuonna 2012. Raportissa käsitellään työryhmän ehdotuksia uudesta tilintarkastusjärjestelmästä. Työryhmä on ehdottanut tilintarkastajajärjestelmää uudistettavaksi siten, että yksityis- ja julkissektorin tilintarkastajajärjestelmät yhdistettäisiin. Tällöin kaikki tilintarkastajat kuuluisivat saman järjestelmän piiriin ja kaikki uudistuksen mukainen sääntely kirjattaisiin lakiin. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2013.)

Uudessa järjestelmässä kaikilla tilintarkastajilla olisi perustutkintona tilintarkastajatutkinto. Tämän lisäksi olisi mahdollista suorittaa kaksi erikoistumistutkintoa, julkisen ja yksityisen sektorin tilintarkastuksen erikoistumistutkinnot. Tutkinnosta säädettäisiin laissa ja tarkempia säännöksiä annettaisiin työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella. Lisäksi työryhmä ehdottaa ainoastaan yhden tilintarkastusyhteisökategorian tunnistamista. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2013.)

6 TILINTARKASTUSJÄRJESTELMÄN ORGANISAATIOT

6.1 Tilintarkastusjärjestelmän organisaatiot

Valtion tilintarkastuslautakunta, eli VALA, on työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimiva lautakunta, joka käsittelee hallinto- ja hallintolainkäyttöasioita, eli muutoksenhakuja. Sen tehtäviin kuuluu muutoksenhakujen käsittely päätöksiin tehtyjen valitusten vuoksi sekä tilintarkastajien hyväksymisten peruuttamista koskevien keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan esitysten käsittely. Näiden lisäksi lautakunnan tehtäviin kuuluu tilintarkastuksen yleisestä ohjeistuksesta, kehittämisestä ja valvonnasta huolehtiminen. Yleinen ohjaus sekä kehittäminen koskevat tilintarkastuksen lisäksi tilintarkastajien hyväksymis- ja valvontajärjestelmää. Sen tulee myös seurata tilintarkastajien toimintaa ja tilintarkastusolojen kehittymistä, sekä kehittää tilintarkastuksen sisältöä. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 72–73.)

Valtion tilintarkastuslautakunnan tehtävät muodostavat tärkeän osan julkisen valvonnan järjestelmästä (Halonen & Steiner 2010, 22). Sen tehtävänä on antaa ohjeita ja lausuntoja tilintarkastuslain ja -asetuksen soveltamisesta. Hyvää tilintarkastustapaa, riippumattomuutta ja esteellisyyttä koskevat säännökset voivat edellyttää tulkintaohjeiden ja lausuntojen antamista, jotta saadaan epäkohdat poistettua. Tilintarkastuslautakunta voi myös tehdä esityksiä ja aloitteita tilintarkastussäännösten kehittämisestä. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 72.)

Yksi tilintarkastuslain uudistuksista vuonna 2007 oli se, että KHT-tilintarkastajien laadunvarmistus ja valvonta siirtyi KHT-tilintarkastajien yhdistykseltä Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnalle (Heiskanen, Kihn & Näsi 2009, 112). Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta, eli TILA, on toimitilin, joka tilintarkastuslain mukaan päättää KHT-tilintarkastajien ja -tilintarkastusyhteisöjen hyväksymisestä ja hyväksymisen lakkauttamisesta, sekä vastaa niiden valvonnasta. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 66.)

Valvontatehtävä koskee hyväksymisedellytysten säilymistä ja sitä, että KHT-tilintarkastajat ja -tilintarkastusyhteisöt toimivat tilintarkastuslain ja muiden säännös-

ten mukaisesti. Lisäksi Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta vastaa edellä mainittujen laadunvarmistuksen valvonnasta. Sen tehtäviin kuuluu myös hyväksymiseen ja valvontaan liittyvä ohjaus ja kehittäminen, eli ohjeiden ja kannanottojen laatiminen näihin liittyen. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 67–68.)

Kauppakamarin tilintarkastusvaliokunta, eli TIVA, päättää HTM-tilintarkastajien ja HTM-tilintarkastajien hyväksymisestä, sekä niiden hyväksymisen lakkauttamisesta. Suomessa on 19 kauppakamaria ja lähtökohtana on, että jokaisessa näistä on tilintarkastusvaliokunta eli TIVA. Jokaisella toiminta-alueella kauppakamarin tilintarkastusvaliokunta vastaa HTM-tilintarkastajien ja HTM-tilintarkastusyhteisöjen valvonnasta. Kauppakamareiden tilintarkastusvaliokunnilla ei ole ohjaus-, eikä kehittämis-tehtävää. (Horsmanheimo & Steiner 2008, 70.)

6.2 Tilintarkastajien ja tilintarkastusyhteisöjen valvonta

Hyväksytyjen tilintarkastajien valvonta on tilintarkastuslain mukaan ammattitaidon ja muiden hyväksymisen edellytysten säilymisen valvontaa, sekä toiminnan valvontaa, eli kurinpidollista valvontaa. Tilintarkastajien on tilintarkastuslain mukaan toimittava tilintarkastuslain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Näiden säännösten arvioinnissa sovelletaan hyvän tilintarkastustavan, ammattieettisten periaatteiden sekä kansainvälisten tilintarkastusstandardien noudattamista. (Halonen & Steiner 2009, 25.)

Kurinpidollisessa tilintarkastajan valvonnassa on otettava kantaa tilintarkastajan toimintaan. Tilintarkastajan toimintaa arvioidaan siltä kannalta, onko se ollut moitittavaa, vai ei. Valvonnassa on käytössä kurinpidollisia sanktioita hyväksymisen peruuttamisesta varoitukseen tai huomautukseen. (Halonen & Steiner 2009, 25–26.) Valvonta on sekä ennakoivaa valvontaa, että jälkikäteisvalvontaa. Ennakoivan valvonnan tavoite on, että tilintarkastajien toimintaan etukäteen vaikuttamalla voidaan varmistaa, että he toimivat tilintarkastuslain mukaisesti. Laadunvarmistuksen valvonta on tärkein ennakoivan valvonnan muoto. (Halonen & Steiner 2009, 25–26.)

Jälkikäteisvalvonta on tutkintaa, jossa tilintarkastajien toimintaa selvitetään ja arvioidaan jälkikäteen. Hyväksymisedellytysten säilymisen valvonta on myös jälkikäteisvalvontaa. Jälkikäteisvalvonta toteutuu muun muassa niin, että jokainen tilintarkastaja on velvollinen vuosittain antamaan valvovalle elimelle vakiomuotoisen ja sisältöisen valvontatietoilmoituksen, jossa raportoidaan esimerkiksi kuluneen raportointijakson tilintarkastustehtävistä. Valvontatietoilmoituksen avulla voidaan seurata myös muiden hyväksymisedellytysten säilymistä. (Halonen & Steiner 2009, 25–26.)

6.3 Tilintarkastuksen laadunvarmistus

Tilintarkastajan on tilintarkastuslain mukaan huolehdittava tilintarkastustyönsä laadusta ja osallistuttava laaduntarkastukseen. Kansainvälisen laadunvalvontastandardi ISQC 1:n mukaan tilintarkastusyhteisön tavoitteena on luoda ja ylläpitää laadunvalvontajärjestelmää, jonka avulla se saa kohtuullisen varmuuden siitä, että tilintarkastusyhteisö ja sen henkilöstö noudattavat ammatillisia standardeja, sekä säädöksiin ja määräyksiin perustuvia vaatimuksia. Tämän lisäksi sen tulee saada kohtuullinen varmuus siitä, että raportit ovat olosuhteisiin nähden asianmukaisia. (Halonen & Steiner 2009, 26.)

Laadunvalvontastandardin mukaan laadunvalvontajärjestelmän tulee käsittää seuraavia osa-alueita koskevat toimintaperiaatteet sekä menettelytavat: laatua koskevat johdon velvoitteet tilintarkastusyhteisössä, asiakassuhteiden ja yksittäisten toimeksiantojen hyväksyminen ja jatkaminen, henkilöressit, toimeksiannon suorittaminen ja seuranta. Laadunvarmistus määräytyy käytännössä hyvän tilintarkastustavan, laadunvarmistusta koskevien standardien ja tilintarkastajan työyhteisön noudattaman ohjeistuksen pohjalta. Suurissa tilintarkastusyhteisöissä työskentelevillä tilintarkastajilla on käytettävissä yksityiskohtaiset laadunvarmistusta koskevat ohjeet ja työvälineet, mutta pienemmissä yhteisöissä on huomattavasti vaatimattomammat laadunvalvontajärjestelmät. (Halonen & Steiner 2009, 27.)

6.4 Viranomaisten yhdistäminen

Professori Edward Andersson on käsitellyt raportissaan myös auktorisointi- ja valvontaviranomaisten yhdistämistä. Nykyajan vaatimuksia ei enää vastaa tilintarkastajien valvontavallan hajauttaminen suurelle määrälle kauppakamarien tilintarkastusvaliokuntia. Hajaannuksen välttämiseksi, ja yhtenäisen ja asiantuntevan valvontakäytännön varmistamiseksi, on tärkeää, että yhdellä valvontaelimellä on yksinomainen toimivalta kaikkiin tarkastajiin nähden. (Andersson 2010,37.)

Andersson toteaa raportissaan, että hänen mielestään uusi tilintarkastuksen auktorisointi- ja valvontaviranomainen tulisi rakentaa Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan pohjalle. Se on hänen mielestään paras vaihtoehto, koska se on toiminut maassamme keskeisenä tilintarkastusviranomaisena jo hyvin kauan, ja sille on kertynyt paljon asiantuntemusta ja kansainvälisiä yhteyksiä. Andersson pitäisi valtion tilintarkastuslautakunnan aseman nykyisellään. Työ- ja elinkeinoministeriön asema tilintarkastusasioiden ylimpänä johtona ja alaan liittyvien lainsäädäntöasioiden hoitajana pysyisi jatkossa ennallaan. (Andersson 2010, 42.)

Anderssonin raportin valmistumisen jälkeen se lähti lausuntokierrokselle. KHT-yhdistys kannattaa auktorisoinnin ja valvonnan yhtenäistämistä Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnalle. (Koivisto & Räsänen 2010, 27.) Osa lausunnon antaneista on kuitenkin sitä mieltä, että auktorisointi ja valvonta pitäisi sijoittaa viranomaisen alaisuuteen. Yksi tätä mieltä olevista tahoista on HTM-yhdistys. Yhdistyksen mukaan tilintarkastajien valvonta tulee keskittää ja olla mahdollisimman riippumaton. Yhdistys kannattaa tilintarkastajien valvonnan sijoittamista työ- ja elinkeinoministeriön alaisuuteen. (Koivisto & Räsänen 2010, 30.)

Osana tilintarkastajajärjestelmän uudistamishanketta selvitysmies Timonen on kartoittanut työ- ja elinkeinoministeriön tilaamassa lisäselvityksessä vaihtoehtoisia tapoja tilintarkastajien valvonnan järjestämiseksi ja muutoksenhakujärjestelmän kehittämiseksi (Lisäselvitys tilintarkastajien valvonnan uudistamisesta 2011, 24). Timonen toteaa raportissaan, että professori Anderssonin esityksen mukainen tilintarkastusalan yhteinen valvontatoimisto ei ole järjestettävissä Keskuskauppakamarin yhteyteen si-

ten, että valvontaan kohdistuvat vaatimukset voitaisiin riittävästi täyttää (Timonen 2011, 19).

Lisäselvityksessä Timonen esittää tilintarkastajien valvonnan siirtämistä Patentti- ja rekisterihallitukselle. Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen perustettaisiin erilliset lautakunnat tilintarkastajatutkintojen järjestämistä ja kurinpidollista valvontaa varten. Lisäksi hän esittää, että suoraan tilintarkastusviranomaisen vastuulla olisi myös tilintarkastajien laadunvalvonta. Lisäksi hänen mukaansa valvontaviranomainen ja lautakunnat voivat vastata kukin itse toimintaansa kuuluvien valituskelpoisten hallintopäätösten tekemisestä. (Lisäselvitys tilintarkastajien valvonnan uudistamisesta 2011, 24.)

Timonen esittää, että valtion tilintarkastuslautakunta voitaisiin lakkauttaa ja ohjaus- ja kehittämistehtävät annettaisiin kurinpidosta vastaavalle lautakunnalle. Erikseen nimitettävään hallinto-oikeuteen voitaisiin valittaa tilintarkastusviranomaisen ja sen alaisuudessa olevien lautakuntien ratkaisuksista. Ylimpänä valituselimenä tilintarkastusalan valvonnassa toimisi Korkein hallinto-oikeus. (Lisäselvitys tilintarkastajien valvonnan uudistamisesta 2011, 24.)

Myös työ- ja elinkeinoministeriön asettama työryhmä ehdottaa raportissaan, että tilintarkastajien valvonta sijoitettaisiin itsenäiseksi yksiköksi Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen. Valvonta olisi keskitetty ja kaikkien tilintarkastajien valvonnasta vastaisi sama taho. Tilintarkastusvalvonnan tehtävät jaettaisiin tilintarkastuslautakunnan ja valvonnan johtajan välillä. Lautakunta vastaisi valvonnan yleisestä ohjauksesta, sekä ratkaisisi asiat liittyen kurinpidolliseen valvontaan. Valvonnan johtaja olisi vastuussa operatiivisesta toiminnasta, ammattitutkinnoista, tilintarkastajien hyväksymisestä ja laadunvalvonnasta. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2013.)

Tilisanomien artikkelissa Valtion tilintarkastuslautakunnan puheenjohtaja Jukka Mähönen kertoo mielipiteensä tilintarkastajien tutkinnon ja valvonnan uudistamisesta. Hänen mukaansa uudistus on erittäin tarpeellinen, koska on olennaista, että Suomessa on yksi tilintarkastajatutkinto ja yhteisiä pelisääntöjä noudattava tilintarkastajien ammattikunta. Valvonnan puolestaan tulee olla yhtenäistä, kustannustehokasta ja kansainvälisesti luotettavaa. (Lähdevuori 2013, 20.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimuksessa voidaan käyttää kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusmenetelmää, tai kvantitatiivista, eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään, ja vastaavasti määrällisen tutkimuksen avulla pyritään kuvaamaan tutkittavaa kohdetta. (Heikkilä 2008, 16–17.) Alla olevasta taulukosta 1. käy ilmi, mitä eroja määrällisellä ja laadullisella tutkimuksella on.

Laadullinen tutkimus	Määrällinen tutkimus
<ul style="list-style-type: none"> • yleensä haastatellaan valittuja henkilöitä • haastattelun perusmuotona avoin kysymys tai teema 	<ul style="list-style-type: none"> • haastattelut perustuvat yleensä satunnaisotokseen • haastattelun perusmuotona strukturoitu kysymys

Taulukko1. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen eroja (Tilastokeskuksen www-sivut 2014)

Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina. Tutkija pyrkii paljastamaan odottamia seikkoja, joten lähtökohtana ei ole teorian testaaminen, vaan aineiston yksityiskohtainen tarkastelu. Metodeina käytetään muun muassa teemahaastattelua, havainnointia sekä ryhmähaastatteluja, ja kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotolla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160.)

Määrällisessä tutkimuksessa aikaisemmat teoriat ja johtopäätökset aikaisemmista tutkimuksista ovat keskeisessä asemassa. Määrällisen tutkimuksen havaintoaineisto soveltuu määrälliseen, eli numeeriseen mittaamiseen. Tutkimusmenetelmään liittyy tarkat koehenkilömäärittelyt ja otantasuunnitelmat, joissa määritellään perusjoukko, johon tulosten tulee päteä. Perusjoukosta valitaan otos. (Hirsjärvi ym. 2007, 136.)

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää tilintarkastajien omia näkemyksiä tilintarkastuslain muutoksista. Tutkimusta rajattiin niin, että kohteena olivat vain Satakunnan ja Varsinais-Suomen alueilla toimivat tilintarkastajat. Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimusaineistoa kerättiin kyselylomakkeen avulla ja haastatteluilla. Kyselylomake koostui avoimista ja monivalintakysymyksistä. Lomake lähetettiin e-lomakkeena sähköpostitse tilintarkastajille, joten tutkimuksen ulkopuolelle jäivät ne tilintarkastajat, joiden sähköpostia ei ollut saatavilla.

Tutkimus suoritettiin kokonaistutkimuksena, koska perusjoukko oli määrältään pieni, yhteensä 118 tilintarkastajaa. Vastausmäärä jäi olettavasti pieneksi, joten päätettiin vielä haastatella kolmea tilintarkastusalalla toimivaa henkilöä, jotta saatiin tutkimukseen hieman syvällisempiä vastauksia. Kyselylomakkeeseen vastanneet ja haastateltavat pysyvät nimettöminä.

7.2 Kyselylomakkeen laadinta ja haastattelut

Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa (Hirsjärvi ym. 2007, 188). Alla olevassa taulukossa 2 on esitetty kyselylomakkeen hyviä ja huonoja puolia.

Edut	Haitat
<ul style="list-style-type: none"> • laajantutkimusaineiston kerääminen • tehokas • nopea käsittely ja analysointi • aikataulun ja kustannusten arviointi helppoa 	<ul style="list-style-type: none"> • pinnallinen • mahdollon varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen vastaamiseen • vastausvaihtojen onnistuminen • miten selvillä vastaajat ovat tutkittavasta aiheesta • hyvän lomakkeen laatiminen aikaa vievää • vastaamattomuuden nousu suureksi

Taulukko2. Kyselylomakkeen edut ja haitat (Hirsjärvi ym. 2007, 190)

Kyselylomakkeen laadinnassa tärkeintä on selvyys ja yksinkertaisuus. Perusohjeena on, että yleisimmät ja helpoimmin vastattavat kysymykset sijoitetaan lomakkeen alkuun. Kysymysten muotoiluun käytetään yleensä avoimia kysymyksiä, monivalinta-

kysymyksiä tai asteikkoihin perustuvaa kysymystyyppiä, jossa esitetään väittämiä ja vastaaja valitsee, miten voimakkaasti hän on samaa tai eri mieltä, kuin esitetty väittäminen. Kyselylomakkeen laadinnalla ja kysymysten tarkalla suunnittelulla voidaan tehostaa tutkimuksen onnistumista. (Hirsjärvi ym. 2007, 197–198.)

Tämän tutkimuksen kyselylomakkeen laadinnassa pyrittiin siihen, että kysely ei olisi liian pitkä ja kysymykset olisivat selkeitä. Vastauksiin kuluva ei saanut olla kovin pitkä, koska se mahdollisesti vähentää vastaajien määrää. Kyselylomake sisälsi avoimia kysymyksiä ja monivalintakysymyksiä. Monivalintakysymysten avulla pyrittiin tekemään lomakkeesta vastaajille selkeämpi, eli helposti ja nopeasti vastattavissa oleva kysely. Monivalintakysymysten valintaan vaikutti myös niiden helpompi käsittely ja analysointi. Lomakkeessa oli myös muutamia monivalintakysymyksiä, joiden avulla pyrittiin siihen, että vastaajat saivat vastata kysymyksiin omin sanoin, ja tuoda esiin uusia näkökulmia aiheista.

Kyselylomake laadittiin työn teorian perusteella. Kyselylomakkeen alussa oli vastaajien taustatiedot, joiden jälkeen siirryttiin varsinaisiin kysymyksiin tilintarkastusjärjestelmästä Suomessa. Taustatiedoissa selvitettiin vastaajan sukupuoli ja ikä, sekä tilintarkastajan ammattiin olennaisesti liittyvät tiedot, kuten ammattinimike ja se, onko tilintarkastaja tilintarkastusyhteisön palveluksessa vai ei. Tämän lisäksi haluttiin kysyä taustatiedoissa vielä, onko tilintarkastaja osa-aikainen vai kokoaikainen, koska tämä saattaa vaikuttaa joidenkin kysymysten kohdalla merkittävästi vastaukseen. Myös tilintarkastusalan kokemusta työvuosina kysyttiin taustatiedoissa.

Kyselylomakkeen varsinaiset kysymykset liittyivät tilintarkastusjärjestelmään Suomessa. Ensimmäinen kysymys oli yleinen kysymys tilintarkastusjärjestelmän toimivuudesta, jonka jälkeen edettiin aihealueittain kysymyksestä toiseen. Kysymykset liittyivät maallikkotilintarkastuksen päättymiseen, tutkintojen yhtenäistämiseen, tilintarkastusvelvollisuuteen sekä valvontaviranomaisen yhtenäistämiseen. Kyselylomake löytyy kokonaisuudessaan tutkimuksen liitteistä (liite 1).

Haastattelussa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, ja siksi se on ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä. Haastattelun suurina etuina nähdään joustavuus ja se, että siinä voidaan säädellä aineiston keruuta tilanteen edellyt-

tämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Haastattelun huonoina puolina nähdään se, että se vie aikaa. Haastattelussa on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia, mikä saattaa heikentää haastattelun luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2007, 199–200.) Kyselylomakkeen rinnalle tutkimukseen valittiin tiedonkeruumenetelmäksi haastattelu, koska haastattelun avulla tutkimustuloksista saadaan syvällisempiä ja haastattelu-tilanteessa haastateltavalle oli mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä.

Haastattelu voidaan toteuttaa lomakehaastatteluna, avoimena haastatteluna tai teemahaastatteluna. Lomakehaastattelussa käytetään apuna lomaketta ja siinä olevien kysymysten muoto ja esittämisjärjestys on täysin määrätty. Avoimessa haastattelussa haastattelija selvittelee haastateltavan ajatuksia ja mielipiteitä sen mukaan, kun ne tulevat aidosti vastaan keskustelun kuluessa. Teemahaastattelu on kahden edellä mainitun haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Teemahaastattelu ei ole ainoastaan kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmä, vaan se on käyttökelpoinen myös kvantitatiivisessa tutkimuksessa. (Hirsjärvi ym. 2007, 203–204.)

Tämän tutkimuksen haastattelu toteutettiin lomakehaastatteluna. Haastatteluvaiheessa käytetty haastattelurunko ja kysymykset olivat täysin valmiina. Haastateltavat olivat saaneet haastattelun kysymykset jo etukäteen, jotta he pystyivät tutustumaan kysymyksiin ja miettimään vastauksia itsekseen ennen haastattelua. Haastattelun hyvänä puolena koettiin se, että haastattelutilanne loi mahdollisuudet jatkokysymysten esittämiselle ja haastateltavien kanssa voitiin keskustella aiheista avoimesti kysymyksistä. Haastattelun kysymyslomake löytyy kokonaisuudessaan tutkimuksen liitteistä (liite 2).

7.3 Aineiston keruu

Tutkimuksen aineiston keruu toteutettiin alkuvuodesta 2014. Kysely lähetettiin tilintarkastajille 22.1.2014 ja vastausaikaa annettiin 7.2.2014 asti, eli vastausaikaa oli 16 päivää. Kysely toteutettiin e-lomakkeella, ja se lähetettiin sähköpostilinkin kautta tilintarkastajille. E-lomakkeen kautta vastaukset voitiin viedä suoraan excel-

taulukkaan, jossa vastaukset voitiin analysoida. Haastattelut suoritettiin huhtikuun 2014 aikana, 2.4 - 14.4.2014 välisenä aikana.

Sähköpostikysely lähetettiin 118 tilintarkastajalle ja vastauksia saatiin 24 kappaletta. Vastausprosentti oli siis 20,3 %. Vastauksia saatiin melko vähän ja vastausprosentti jäi melko alhaiseksi. Kyselylomakkeen lisäksi toteutettiin haastattelut. Haastateltavana oli kaksi tilintarkastajaa ja yksi tilintarkastusassistentti. Haastattelujen avulla saatiin yksityiskohtaisempaa tietoa kuin kyselylomakkeen avulla, koska haastattelutilanteissa voidaan varmistua siitä, että haastateltava ymmärtää kysymyksen niin, kuin haastattelijalla on sen tarkoittanut. Haastatteluissa oli myös mahdollisuus jatkokysymysten esittämiselle. Haastateltavat saivat kysymykset itselleen jo aikaisemmin, jotta he pystyivät pohtimaan vastauksia etukäteen.

7.4 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Tutkimustulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat, vaikka tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden syntymistä. Tästä johtuen kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuuden arviointiin käytetään erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Tutkimuksen validiteetti tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä oli tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007,226.)

Tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää. Tämä tutkimusmenetelmä valittiin siksi, että tutkimuksessa haluttiin valita tutkimuksen kohteeksi pieni joukko, josta haluttiin saada yksityiskohtaista tietoa tutkitavasta aiheesta. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella, joka lähetettiin sähköpostilinkkinä e-lomakkeeseen, koska tämä koettiin parhaaksi vaihtoehdoksi kohderyhmälle, ottaen huomioon tutkimuksen toteutuksen ajankohta, joka on kohderyhmälle kiiressintä aikaa vuodesta. Kyselylomakkeen lisäksi toteutettiin haastattelut.

Saatuihin vastauksiin oltiin pääosin tyytyväisiä. Kyselylomakkeessa oli joitain kysymyksiä, joita olisi voinut muotoilla eri tavalla. Jotkut vastaajat olivat ymmärtäneet osan kysymyksistä eri tavalla, kun kyselyn laatija oli ne tarkoittanut. Pääosin kaikki

vastaajat olivat ymmärtäneet kysymykset sillä tavoin, kuin ne oli tarkoitettu. Kyselylomakkeessa oli myös se ongelma, että vastaajat eivät välttämättä vastanneet kaikkiin kysymyksiin, tai vastaukset olivat ilman perusteluja. Haastattelut toteutettiin haastateltavien työympäristöissä, ja haastateltavat saivat kysymykset itselleen jo muutamia päiviä ennen, jotta he pystyivät tutustumaan niihin etukäteen. Haastateltavilta saatiin vastauksiin oltiin tyytyväisiä. Haastattelutilanne loi mahdollisuuden kysymysten tarkentamiseen ja jatkokysymysten esittämiseen.

Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen kysely lähetettiin 118 tilintarkastajalle Satakunnan ja Varsinais-Suomen alueella. Vastauksia kyselyyn saatiin 24 kappaletta, eli vastausprosentti oli 20,3. Tutkimuksen alussa tiedossa oli jo, että tutkimuksen ajankohta saattaa olla huono ja, luultavammin vastausprosentti jää melko alhaiseksi. Tämän vuoksi päädyttiin myös haastatteluihin, jotta tutkimustuloksista saataisiin luotettavimmat ja syvällisemmät.

Kyselyn alhainen vastausprosentti johtui luultavammin ajankohdan valinnasta, sekä vastaajien mielenkiinnosta kyselyjen vastaamista kohtaan. Tutkijalla ei ollut vaikutusmahdollisuutta saatujen vastausten määrään tai vastauksiin. Saadut tutkimustulokset ovat riippuvaisia vastaajista, ja saadut tutkimustulokset koskevat vain tätä tutkimusjoukkoa. Haastateltavat osallistuivat vapaaehtoisesti tutkimukseen. Tutkimus voitaisiin toteuttaa uudelleen, ja samojen vastaajien kohdalla vastaukset olisivat luultavammin samanlaisia. Kokonaisuutena tutkimuksesta voidaan todeta, että tutkimusta voidaan pitää reliabelina. Validiteetti toteutui tutkimuksessa hyvin, mutta ei täydellisesti.

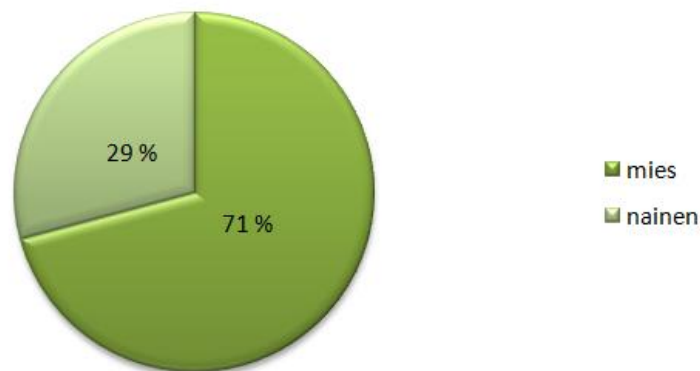
8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Tutkittavien taustatiedot

Kyselylomakkeeseen vastanneiden taustatiedot olivat tärkeitä tämän tutkimuksen osalta, jotta pystyttiin vertailemaan vastauksia eri sukupuolten ja iän perusteella. Taustatiedoissa kysyttiin myös ammattinimikettä ja työkokemusta vuosina. Lisäksi

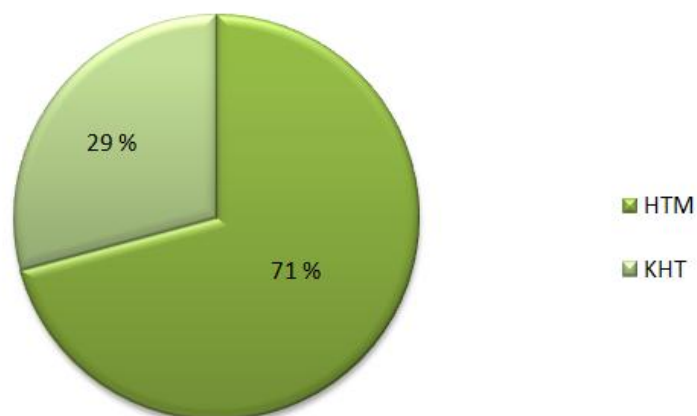
kysyttiin, toimiiko tilintarkastaja tilintarkastusyhteisön palveluksessa, ja onko hän kokoaikainen vai osa-aikainen tilintarkastaja. Edellä mainituilla perustiedoilla voidaan olettaa olevan vaikutusta vastaajien mielipiteisiin.

Sukupuoli

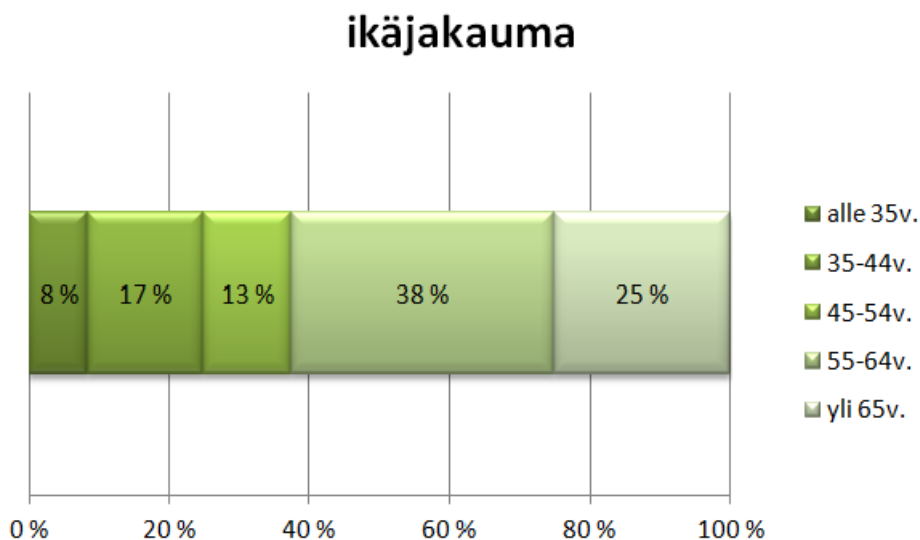
Kuvio 5. Kyselyyn vastanneiden sukupuolijakauma

Kyselyyn vastasi 24 tilintarkastajaa, joista seitsemän oli naisia ja 17 miehiä. Prosenttiosuudet sukupuolijakaumasta on esitetty kuviossa 5. Kysely lähetettiin yhteensä 118 tilintarkastajalle. Sukupuolijakauma näkyi jo tutkimusjoukossa, sillä kaikkiaan kysely lähetettiin 38 naiselle ja 80 miehelle. Taustatiedoissa kysyttiin myös vastaajan ammattinimikettä. Alla olevassa kuviossa 6. on esitetty prosenttiosuuksina HTM- ja KHT-tilintarkastajien määrä tutkimuksessa.

Kuvio 6. Kyselyyn vastanneiden ammattinimike

HTM-tilintarkastajia oli kyselyyn vastanneista 17 tilintarkastajaa ja KHT-tilintarkastajia seitsemän tilintarkastajaa. KHT-tilintarkastajista yksi oli nainen ja kuusi miestä. HTM-tilintarkastajista naisia oli kuusi ja miehiä loput 11 vastaajaa. Kyselylomake lähetettiin yhteensä 58 HTM-tilintarkastajalle ja 60 KHT-tilintarkastajalle.

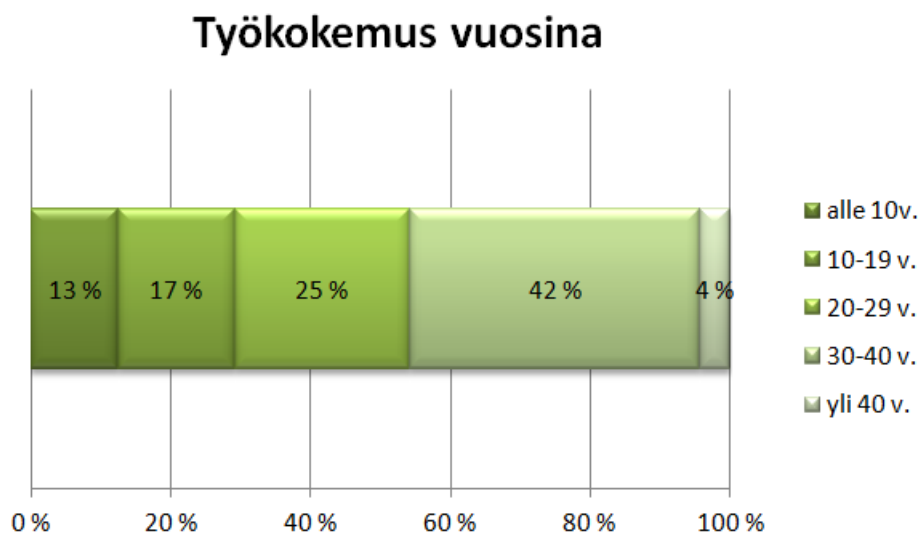

Kuvio 7. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma

Yllä olevasta kuvioista 7 näkyy kyselyyn vastanneiden ikäjakauma. Vastaajista kaksi, eli 8 % oli alle 35-vuotiaita. Heistä molemmat olivat KHT-tilintarkastajia. Vastaajista neljä, eli 17 % sijoittui ikävälille 35 - 44 vuotta. Heistä puolet oli HTM-tilintarkastajia ja puolet KHT-tilintarkastajia. Ikävälille 45 - 54 vuotta sijoittui kolme vastaajaa, eli 13 % vastaajista. Heistä kaksi oli HTM-tilintarkastajia.

Suurimmaksi ikäryhmäksi muodostui ikäväli 55 - 64 vuotta. Tähän ryhmään kuului 38 % vastaajista, eli yhdeksän tilintarkastajaa. Heistä kahdeksan oli HTM-tilintarkastajia. Viimeiseen ikäryhmään, eli yli 65-vuotiaisiin kuului 25 % vastaajista, eli kuusi tilintarkastajaa. Heistä viisi oli HTM-tilintarkastajia. Kuten myös tästä vastaajajoukosta näkee, ikääntyneet tilintarkastajat ovat melkein kaikki HTM-tilintarkastajia. HTM-tilintarkastajat ovat tällä hetkellä tilintarkastusalalla melko ikääntyneitä ja pitkän työuran omaavia tilintarkastajia.

Lisäksi kyselylomakkeen taustatiedoissa kysyttiin, toimiiko tilintarkastaja osa- vai kokoaikaisena. Osa-aikaisena vastaajista toimi vain viisi tilintarkastajaa, ja heistä neljä oli HTM-tilintarkastajia. Oletettavasti vain yksi KHT-tilintarkastaja toimii osa-aikaisena tilintarkastajana. Yleensä KHT-pätevyyden hankkineet tilintarkastajat tekevät tilintarkastustyötä kokoaikaisena. Tilintarkastusyhteisön palveluksessa toimi vastaajista vain kahdeksan tilintarkastajaa. Heistä viisi oli HTM-tilintarkastajaa ja kolme KHT-tilintarkastajaa. Viimeisenä taustatiedoissa kysyttiin työkokemusta vuosina. Työkokemus vuodet jakaantuivat kolmesta vuodesta 46 vuoteen, eli työkokemus vaihteli vastaajien välillä melko paljon.

Kuvio 8. Kyselyyn vastanneiden työkokemus vuosina

Ensimmäiseen luokkaan, työkokemusta alle 10 vuotta, kuului kolme vastaajaa. Luokkaan työkokemusta 10 - 19 vuotta, kuului neljä vastaajaa ja 20 - 29 vuotta työkokemusta oli kuudella vastaajista. Vastaajista yhdeksän kuului luokkaan 30 - 40 vuotta työkokemusta ja yhdellä vastaajista työkokemusta oli kertynyt yli 40 vuotta. Tämän tutkimuksen vastaajajoukolla oli selkeästi jo kokemusta tilintarkastusalasta ja suurin osa vastaajista oli toiminut alalla jo 20 - 40 vuotta.

Tällä hetkellä tilintarkastajat ovat melko ikääntyneitä ja kauan alalla olleita, mikä näkyi myös tässä tutkimuksessa vastaajien työkokemuksen ja iän kohdalla. Tutkimukseen vastanneiden HTM-tilintarkastajien työkokemus vaihteli kolmesta vuodesta

46 vuoteen. Heidän keskiarvonsa työkokemuksesta tilintarkastusalalla oli 27 vuotta. KHT-tilintarkastajien työkokemus vaihteli kuudesta vuodesta 38 vuoteen. Heidän työkokemuksen keskiarvo oli 8 vuotta.

Haastateltavaksi valittiin kolme tilintarkastusalalla toimivaa ihmistä. Kaksi heistä oli tilintarkastajia ja yksi tilintarkastusassistentti. Heitä haastateltiin anonymisti. Heillä oli taloushallinnon työkokemusta 7 vuodesta 26 vuoteen.

Haastateltava	Haastattelun ajankohta	Työkokemus alalta
Henkilö A	keskiviikko 2.4.2014	7 vuotta
Henkilö B	perjantai 4.4.2014	16 vuotta
Henkilö C	maanantai 14.4.2014	26 vuotta

Taulukko 3. Haastateltavien ja haastattelujen tiedot.

8.2 Nykyisen tilintarkastusjärjestelmän toimivuus Suomessa

Kyselylomakkeessa ensimmäisenä kysymyksenä oli tilintarkastusjärjestelmän toimivuudesta Suomessa. Tilintarkastajista kaksi vastasi tilintarkastusjärjestelmän olevan tällä hetkellä ihan hyvä, ja neljä vastaajista oli sitä mieltä, että järjestelmä on kohutuullinen. Vastaajista kuusi oli sitä mieltä, että tilintarkastusjärjestelmä on nykyisellään toimiva järjestelmä. Suurin osa vastaajista piti tilintarkastusjärjestelmää sellaisenaan toimivana järjestelmänä, mutta puutteita löytyi heidän mielestään eri osa-alueilta.

Kehittämisen kohteeksi muutama vastaaja mainitsi tilintarkastuksen valvonnan. Eri-tyisesti tilintarkastuksen laadunvalvontaan ja tilintarkastusvelvollisuuden valvontaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Muutama vastaaja tuo esille järjestelmän huonona puolena EU-direktiivien ja standardien sitovuuden pienten ja keskisuurten yritysten tilintarkastuksissa. Vastaajat ovat sitä mieltä, että nämä hankaloittavat nimenomaisen yritysten tilintarkastajien työtä ja ovat liian raskaita käytettäväksi tämän kokoluokan yritysten tilintarkastuksissa, eli yrityksen koko tulisi ottaa huomioon. Vastauksissa nousivat esille huonoina puolina myös HTM-tilintarkastajien vähäinen määrä ja yhteistyön puute. Tilintarkastusjärjestelmää haluttaisiin vastausten mukaan kehit-

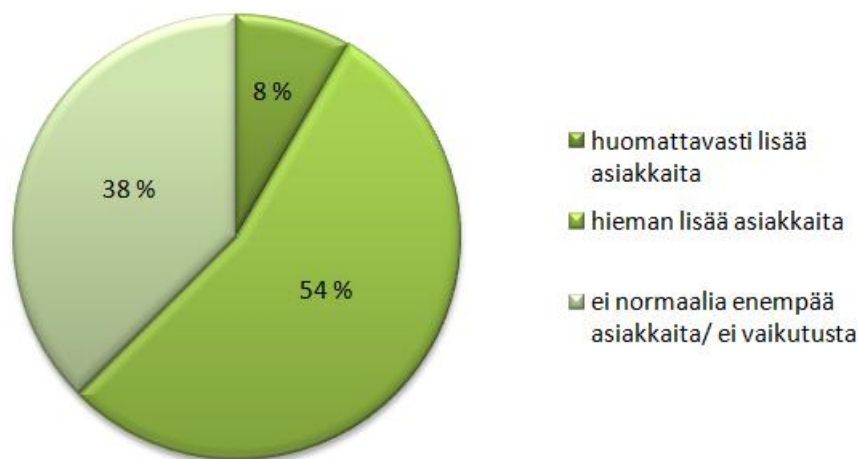
tää myös niin, että toiminnantarkastajat eivät voisi enää toimia mukana taloyhtiöiden ja yhdistysten tarkastuksissa.

Haastateltavat pitivät myös yleisesti nykyistä tilintarkastusjärjestelmää toimivana. Kaksi heistä oli sitä mieltä, että kannattaisi auktorisointien yhdistämistä, mutta muuten järjestelmä on heidän mielestään tällä hetkellä hyvä. Toisen haastateltavan mielestä suurin parannuskohde olisi yhtenäistäminen. Hänen mielestään Suomessa on niin paljon eri-ikäisiä tilintarkastajia ja jokaisella on omat toimintatapansa tilintarkastuksen suorittamiseen. Toisaalta hänen mielestään tapojen yhtenäistäminen tulee olemaan mahdollinen vain ajan myötä. Hän toivoisi myös tilintarkastusjärjestelmän miettimistä Suomen näkökulmasta. Kansainväliset velvoitteet ja säännökset ovat liian tiukat pienille yhtiöille, eivätkä sovellu tänne. Kolmannen haastateltavan mielestä järjestelmä on sinällään toimiva, mutta kaksipuolaisuus ei enää toimi.

8.3 Maallikkotilintarkastuksen päättyminen ja tilintarkastajien tutkintouudistus

Kuten teoriaosassa kerrottiin, maallikkotilintarkastajia ei voitu valita tekemään yhtiöiden tilintarkastuksia enää 31.12.2011 päättyvien tilikausien jälkeen. Suurimman osan tutkimuksen kyselylomakkeeseen vastanneiden tilintarkastajien mielestä maallikkotilintarkastuksen päättyminen toi heille hieman lisää asiakkaita. Tätä mieltä olivat 54 % vastaajista.

Vastaajista 38 % oli sitä mieltä, että maallikkotilintarkastuksen päättyminen ei tuonut heille lisää asiakkaita, eli sillä ei ollut vaikutusta asiakkaiden määrään. Pieni osa, eli 8 % vastaajista koki, että maallikkotilintarkastuksen päättyminen toi heille huomattavasti lisää asiakkaita. Puolet vastaajista oli sitä mieltä, että vaikutus näkyi vasta siirtymäajan päättymisen jälkeen ja puolet sitä mieltä, että vaikutus näkyi jo ennen siirtymäajan päättymistä.

Kuvio 9. Maallikkotilintarkastuksen päättymisen vaikutus asiakkaiden määrään kyselylomakkeeseen vastanneiden mielestä

Kaikki haastateltavat kertoivat, että maallikkotilintarkastuksen päättäminen toi heille lisää asiakkaita. Yksi haastateltavista kertoi, että asiakkaiden määrä kasvoi todella paljon, asiakkaita tuli melkein 100 lisää. Hänen mielestään lakimuutoksen jälkeen tuli muutamia asiakkaita vuosittain, mutta asiakkaiden määrä lisääntyi huomattavasti vasta siirtymäajan päättymisen jälkeen. Tällöin ihmiset tajusivat, että maallikkotilintarkastajaa ei voida enää valita tilintarkastajaksi. Toinen haastateltavista kertoi, että maallikkotilintarkastuksen päättäminen toi hänelle jonkin verran uusia asiakkaita. Hän kertoi, että asiakkaiden määrä lisääntyi sekä heti lakimuutoksen tultua voimaan, sekä siirtymäajan päättymisen jälkeen. Näiden vuosien välillä asiakkaita tuli pikkuhiljaa lisää.

Kolmannen haastateltavan mielestä maallikkotilintarkastuksen päättäminen toi hänelle noin 20 % lisää asiakkaita, ja lisääntyminen näkyi selkeästi vasta siirtymäajan päättymisen jälkeen. Asiakkaiden lisääntymiseen vaikutti hänen kohdallaan myös se, että samalla alueella lopetteli toimintaansa toinen tilintarkastaja, joka siirsi asiakkaita hänelle. Hän ei kuitenkaan pitänyt maallikkotilintarkastuksen päättymistä asiakkaiden määrän lisääntymisen suhteen mitenkään mullistava asiana. Hän koki päättymisen vaikuttaneen hänen työhönsä niin, että arvostus tilintarkastajia kohtaan kasvoi, ja nykyään tilintarkastajien rooli on selkeä.

Haastateltavilta kysyttiin myös, mitä mieltä he olivat maallikkotilintarkastuksen päättymisestä. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että maallikkotilintarkastuksen päättymisen oli todella hyvä asia. Yksi haastateltavista piti myös maallikkotilintarkastuksen päättymistä hyvänä asiana, koska maallikkotilintarkastajilla ei ollut minäänlaista valvontaa, tai erillistä valvontaelintä. Hän piti myös sitä huonona asiana, että aikaisemmin tilintarkastajina saattoi toimia kuka tahansa.

Toinen haastateltavista oli sitä mieltä, että aikaisemmin tilintarkastajina saattoivat toimia sellaisia ihmisiä, joilla ei ollut mitään käsitystä kirjanpito- tai lakiasioista. Tällaisista yhtiöistä saattoi löytyä suuriakin virheitä, kun ne tulivat ensimmäistä kertaa tilintarkastukseen maallikkotilintarkastajan jälkeen. Toisena huonona puolena hän viittasi siihen, että maallikkotilintarkastajien palkkiot olivat todella pienet auktorisoituihin tilintarkastajiin verrattuna. Auktorisoitujen tilintarkastajien tilintarkastustöiden kustannusten suuruutta ihmetellään, koska aikaisemmin tilintarkastajana on toiminut maallikkotilintarkastaja, jonka veloitus on ollut huomattavasti pienempi.

Kolmas haastateltavista oli myös sitä mieltä, että maallikkotilintarkastuksen päättymisen oli hyvä asia, koska aikaisemmin ei ollut varmaa, tekivätkö maallikkotilintarkastajat tarkastuksissa sitä, mitä piti tehdä. Maallikkotilintarkastajilla ei ollut ohjeita, sääntöjä, vakuutuksia eikä koulutusta. Hän pitää nykyistä toiminnantarkastusjärjestelmää asunto-osakeyhtiöissä ja yhdistyksissä myös hieman kyseenalaisena. Hänen mielestään heilläkin voisi olla enemmän sääntelyä kuin nykyään on.

Lisäksi haastateltavilta kysyttiin, miten he arvelevat alan muuttuvan ja luulevatko he, että tilintarkastajia riittää myös tulevaisuudessa. Lisäksi heiltä kysyttiin, onko ala heidän mielestään tarpeeksi houkutteleva uusille tulokkaille. Yksi haastateltavista sanoi, että toivoo alan olevan tarpeeksi houkutteleva, jotta saataisiin uusia tulokkaita. Hän arvelee, että tällä hetkellä on melko paljon pulaa tilintarkastajista, ja alalla on paljon ikääntyviä tarkastajia. Hänen mielestään uusia tilintarkastajia tulisi saada myös pieniin tilintarkastusyhtiöihin, eikä pelkästään isoihin Big Four yhtiöihin. Näissä riittää hänen mielestään kyllä tilintarkastajia. Nimenomaan pienistä tilintarkastusyhtiöistä pitäisi saada houkuttelevampia. Erityisesti maakunnissa on se ongelma, ettei ole tarpeeksi tilintarkastajia.

Toinen haastateltavista kertoi, että uskoi jossain kohtaa HTM-tilintarkastajien loppuvan kokonaan. Nykyään on kuitenkin yllättävän paljon nuoria, jotka hakevat HTM-tenttiin. Tämä on hänen mielestään myös järkevämpää, koska HTM-tentti on helpompi, eikä kaikille KHT-tilintarkastajille löydy töitä pörssiyritysten tilintarkastajina. Hänen mielestään tulevaisuudessa ei kuitenkaan välttämättä siltikään ole tarpeeksi tilintarkastajia. Tilintarkastusala saattaa tuntua aluksi houkuttelevalta, mutta todellisuus ei välttämättä ole sellainen, kuin haluttaisiin. Alan hyvinä puolina ovat hyvä palkkaus, todellisen kilpailun puuttuminen, pidemmät kesälomat ja joustavat työajat. Alan huonoina puolina on, että se on aikaa vievää sekä raskasta. Erityisesti kevät on alalla todella raskasta. Suurin osa nuorista lopettaakin alalla kolmen vuoden jälkeen.

Kolmas haastateltavista sanoi, että jos mikään ei tule muuttumaan, niin myöskään tilintarkastajia ei ole riittävästi. Nykyisillä tilintarkastuspakon rajoilla tilintarkastajien työmäärä kasvaa kokoajan, ja samaan tarkastukseen menee kokoajan enemmän aikaa. Hän kokee tilintarkastusalan varmasti houkuttelevaksi, esimerkiksi palkkatason takia. Hänen mielestään taloushallinnon ammattilaisten tarve kasvaa tulevaisuudessa.

Lisäksi haastateltavilta kysyttiin, mitä mieltä he ovat nykyisistä tutkintovaatimuksista, erityisesti koulutukseen ja työkokemukseen liittyen. Yleisesti kaikki haastateltavat pitivät vaatimuksia hyvinä, vaikka eivät olleet ihan varmoja siitä, mitä nykyiset vaatimukset ovat. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että vaatimukset ovat hyvät. Kolmen vuoden työkokemusvaatimus on riittävä, jos työ on kokopäiväistä. KHT-tentin läpäisseet tilintarkastajat eivät hänen mielestään ole valmiita vielä kolmen vuoden jälkeen vaativampien yritysten, esimerkiksi pörssiyritysten tilintarkastajiksi.

Toinen haastateltava oli sitä mieltä, että tutkintovaatimusten mukaista työkokemusta on nykyään haastavaa saada. Hän kuitenkin sanoo, että tilintarkastustentistä ei ole mahdollista päästä läpi, jos ei ole ollut alan töissä. Hänen mielestään koulutussäännökset ovat ok, mutta hän toivoisi, että myös alemman koulutuksen voisi korvata työkokemuksella. HTM-tilintarkastajan tulisi voida hänen mukaansa osallistua KHT-tenttiin, vaikka koulutusvaatimuksia puuttuisikin. Tentti on kuitenkin se, mikä lopulta ratkaisee.

Kolmas haastateltava lisäisi työkokemusvaatimuksia, jos jotain pitäisi muuttaa. Jos yhteinen perustutkinto tulee, pitäisi siihen hänen mielestään riittää alempi korkeakoulututkinto. Hänen mukaansa työkokemusta voisi kerätä muissakin taloushallinnon tehtävissä, eikä pelkästään auktorisoidun tilintarkastajan opissa. Muutakin työkokemusta tulisi arvostaa. Tentissä on se huono puoli, että Big Four yhtiöt määrittelevät sen, kuka pääsee tentistä läpi. Tentit keskittyvät suurten, eikä pienten yhtiöiden tilintarkastuksiin.

Tilintarkastajatutkintojen yhdistäminen tarkoittaisi sitä, että Suomessa olisi olemassa yksi yhteinen tilintarkastajatutkinto. Nykyisin Suomessa tunnetaan kolme tutkintoa, jotka ovat HTM-, KHT- ja JHTT- tilintarkastaja. Näitä on käsitelty tarkemmin tutkimuksen teoriaosiossa. Tarkoituksena oli selvittää, mitä mieltä tilintarkastajat ovat tilintarkastajatutkintojen yhtenäistämisestä. Kyselylomakkeeseen vastanneista 12 tilintarkastajaa oli sitä mieltä, että tilintarkastajatutkinnot voitaisiin yhdistää, eikä heillä ollut muuta kommentoitavaa aiheesta. Kolme vastaajista oli sitä mieltä, että yhdistämistä ei kannata tehdä, mutta eivät kommentoineet asiaa sen tarkemmin. Suurin osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että yhdistäminen kannattaa tehdä ja se on hyvä asia.

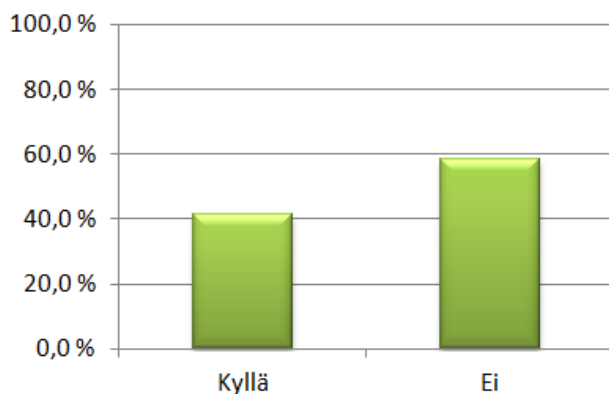
Muutama vastaaja painottaa, että uudistus on hyvä, mutta erikoistuminen tulee ottaa myös jatkossa huomioon. Yksi vastaajista mainitsee, että jatkossa tulisi pystyä erikoistumaan enemmän esimerkiksi pankkisektorin ja julkisiin yhtiöihin, koska jokaisella alalla on omat haasteensa. Toinen vastaajista viittaa samaan asiaan, ja hänen mielestään kuntapuolelle ja pörssi-yhtiöihin tulee jatkossakin erikoistua jotenkin. Hänen mielestään tilintarkastajanimikkeellä ei ole merkitystä.

Yksi vastaajista mainitsee yhdistämisen hyvänä myös valvonnan kannalta. Näin valvontaa saadaan tehokkaammaksi, järkevämmäksi ja työn laatua edistäväksi. Yksi vastaajista ei pidä yhdistämistä välttämättä hyvänä asiana, koska se saattaa vahvistaa entisestään Big Four-yhtiöiden asemaa, ja yksintoimivien tilintarkastajien asema vastaavasti saattaa heiketä.

Haastateltavista kaikki olivat sitä mieltä, että tilintarkastajille voisi olla tulevaisuudessa vain yksi tutkinto. Kaikki ovat kuitenkin myös sitä mieltä, että tutkintoon pitäi-

si ottaa mukaan jonkinlaiset lisämoduulit, vaikka ehdotetut julkishallinnon ja pörssi-yhtiön moduulit. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että yksi tutkinto olisi hyvä, mutta huomioon pitäisi ottaa tarkastettavien yritysten pienuus. Esimerkiksi laatumittareissa tulisi ottaa huomioon myös pienet yhtiöt, eikä tilintarkastus saisi olla pienille yhtiöille liian raskas. Hänen mielestään ehdotettu kaava perustutkinnosta ja lisämoduuleista olisi hyvä. Hänen mielestään lisämoduulit voisi tulla kokemuksen mukaan. Esimerkiksi pörssi-yhtiön tilintarkastaja tarvitsee paljon kokemusta, ennen kuin on oikeasti valmis niiden tilintarkastajaksi.

Toinen haastateltavista oli sitä mieltä, että pääsääntöisesti tutkintojen yhdistäminen olisi hyvä asia, mutta moduuleiksi jakaminen pitäisi jotenkin toteuttaa. Esimerkiksi maakunnassa toimivan tilintarkastajan ei tarvitse osata/tietää pörssi-yhtiöiden tarkastukseen liittyviä asioita. Tentit eivät saisi olla tulevaisuudessa liian vaikeita, koska jos kukaan ei pääse tentistä läpi, ei tulevaisuudessa ole enää lainkaan tilintarkastajia. Myös kolmas haastateltava pitää moduuleittain etenemistä hyvänä, koska vaativampiin tarkastuksiin vaaditaan hänen mielestään kokemusta tilintarkastajana toimimisesta.

Kuvio 10. Enemmistö kyselylomakkeeseen vastanneista on sitä mieltä, että nykyinen järjestelmä ei palvele erikokoisten yritysten tarpeita.

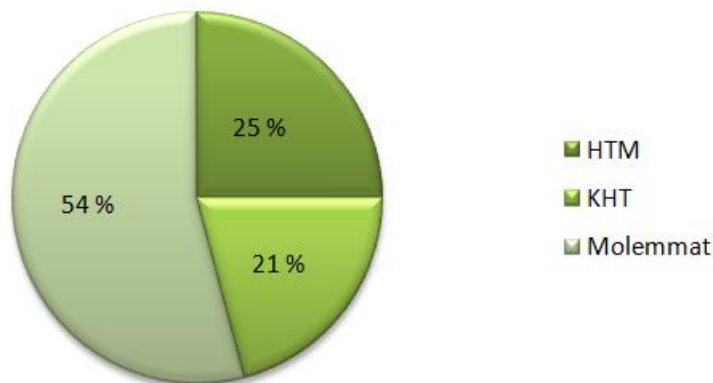
Nykyinen järjestelmä palvelisi kymmenen kyselylomakkeeseen vastanneen mielestä paremmin erikokoisten yritysten tarpeita, kuin ehdotettu uusi järjestelmä. Vastaavasti 14 vastaajaa on sitä mieltä, että ehdotettu järjestelmä palvelee paremmin erikokoisten

yri­tysten tarpeita. Vähän alle puolet vastaajista oli sitä mieltä, että nykyinen järjestelmä palvelee paremmin erikokoisia yrityksiä.

Osa perusteli vastaustaan muun muassa sillä, että HTM-tilintarkastajien ammattitaito ja kustannustaso sopii pk-yrityksille. KHT-tilintarkastajat ovat erikoistuneet isoihin yrityksiin ja siksi ovat liian kalliita pienemmille yrityksille. Yksi vastaajista oli perustellut nykyisen järjestelmän kannattavuutta näin: ”Niin kauan kun Big Four-yhtiöt sanelevat hyvän tilintarkastustavan sisällön, menettely tulee amerikkalaisjohteisena olemaan liian kankea ja huonosti pienyhtiöitä palveleva.”

Enemmistö kyselylomakkeeseen vastanneista oli sitä mieltä, että ehdotettu järjestelmä palvelisi paremmin erikokoisia yrityksiä kuin nykyinen järjestelmä. Suurin osa on perustellut vastauksensa sillä, että he eivät usko järjestelmän muuttumisella olevan mitään suuria vaikutuksia, tai eivät ole osanneet sen paremmin perustella vastaustaan. Yksi vastaajista oli perustellut ehdotettua järjestelmää paremmaksi, koska hänen mielestään pienet yhtiöt voivat jopa hyötyä kattavamman valvonnan alaisuudessa olemisesta. Muutama vastaaja perustelee vastaustaan sillä, että perustutkinnon jälkeen voisi erikoistua KHT-tilintarkastajaksi sitten, kun kokemusta on tarpeeksi.

Haastateltavista kaksi oli sitä mieltä, että nykyinen järjestelmä ei vastaa yritysten tarpeita. Esimerkkinä toinen haastateltavista mainitsee sen, että kolmen vuoden työkokemuksella ja tentin läpäisyllä KHT-tilintarkastaja olisi periaatteessa valmis pörssi-yhtiön tilintarkastaja, mutta kokemusta hänen mielestään tarvitaan ennen kuin voi toimia tällaisissa tehtävissä. Tässäkin kohtaa hän viittaa siihen, että lisämoduulit olisivat jatkossa hyvät, koska kokemuksen kautta voitaisiin jatkossa edetä tällaisiin julkishallinnon ja pörssi-yhtiöiden tilintarkastustehtäviin. Näihin tarvitaan paljon käytännön kokemusta. Myös toinen haastateltava on sitä mieltä, että tilintarkastajatutkintoja tulisi olla vaan yksi, jotta voitaisiin vastata paremmin yritysten tarpeisiin. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että asiakkaiden tarpeisiin pitäisi pystyä vastaamaan enemmän.

Kuvio 11. Kyselylomake: Mitä tutkintoa uuden tilintarkastajatutkinnon tulisi vastata?

Kyselylomakkeeseen vastanneista 54 %, eli 13 vastaajaa on sitä mieltä, että tilintarkastajatutkintouudistuksen jälkeen kuitenkin molemmat tutkinnot tulisi edelleen säilyttää. Vastaajista 25 % on sitä mieltä, että uuden tilintarkastajatutkinnon tulisi vastata nykyistä HTM-tutkintoa ja 21 % vastaavasti sitä mieltä, että sen tulisi vastata KHT-tutkintoa. Yllättävää oli, että vastaajat eivät vastanneet kaikki omaa pätevyytensä vastaavaa nimikettä, vaan HTM-tilintarkastajista muutama ehdotti uudeksi tilintarkastajatutkintopätevyydeksi KHT-tutkintoa, ja toisinpäin.

Vastaajista puolet oli sitä mieltä, että nykyinen JHTT-, eli julkishallinnon tilintarkastajatutkinto voitaisiin jättää kokonaan pois tutkintouudistuksen myötä. Puolet taas pitäisivät JHTT-tutkinnon voimassa. Muutama vastaaja mainitsikin jo aikaisemmissa kysymyksissä, että jos tutkintouudistus tulee voimaan, tulee olla riittävästi erikoistumista nimenomaan julkishallinnon puolelle.

Haastateltavien mielestä julkishallinnon tilintarkastus voisi olla jatkossa osana lisämoduulia. Yksi haastateltavista sanoi, että julkinen sektori voisi olla omanansa, koska toiminta on julkishallinnon puolella todella laajaa. Hänen mielestään lisämoduuli olisi tähän hyvä vaihtoehto. Kolmas haastateltavista oli sitä mieltä, että nimikkeillä ei ole väliä, vaan jatkossa tulisi olla nimenomaan yksi tilintarkastajatutkinto, eli sama nimike tulisi olemaan jatkossa kaikilla tilintarkastajilla. Yksi haastateltava kertoi, että julkishallinnon puolella pitää erikoistua nimenomaan lainsäädäntöön, joten moduulien kautta eteneminen olisi hänen mielestään hyvä.

8.4 Tilintarkastuspakon poistuminen

Tilintarkastuspakon poistuminen kaikkein pienimmiltä yhtiöiltä oli seurausta tilintarkastuslain uudistuksesta vuonna 2007. Kyselylomakkeeseen vastanneiden tilintarkastajien enemmistö on sitä mieltä, että tämä uudistus oli huono asia. Alle kymmenen vastanneista on sitä mieltä, että rajat ovat nykyisellään hyvät, eli tilintarkastuspakon poistaminen oli hyvä asia. He ovat perustelleet vastauksissaan sitä, miksi he pitivät sitä hyvänä asiana:

- Jos tilintarkastusta ei suoriteta, tulee olla osaava kirjanpitäjä/tilitoimisto.
- Tilintarkastus on yritykselle kustannuserä, eikä tilintarkastajia ole riittävästi tarkastamaan kaikkia yhtiöitä.
- Suomessa tilintarkastus on kehittynyt jo ylibyrokraattiseksi.
- Yksinyrittäjän osalta ei pakkotilintarkastuksesta hyötyä.
- Omistajayrittäjävetoisissa sekä sellaisissa yhtiöissä, joissa ei ole varsinaista liiketoimintaa, ollut ihan järkevää jättää tilintarkastus pois kokonaan.

Yli puolet kyselylomakkeeseen vastanneista näytti kuitenkin olevan sitä mieltä, että tilintarkastuspakon poistuminen jopa kaikkein pienimmiltä yrityksiltä on huono asia. Suurin osa heistä on sitä mieltä, että kaikenkokoiset yritykset tarvitsevat tilintarkastuksen. He ovat perustelleet vastauksiaan seuraavasti:

- Yhtiöiden riippumaton valvonta lakkasi tilintarkastuspakon poistumisen myötä
- Mikäli yritys kasvaa, tarvitaan jatkossa kuitenkin tilintarkastajaa. Tällöin tilintarkastajan tulee tarkastajaa väliin jääneet vuodet, jotta voidaan varmistua siitä, että tilin avaus on oikein suoritettu.
- Ongelmana on, että yrittäjä ei saa enää apua mistään. Tilintarkastajan rooli on ollut merkittävä, kun tilitoimisto toimii pelkkänä kirjanpitäjänä.
- Verotuksen ja verokertymän oikeellisuuden varmistamiseksi olisi ollut hyvä säilyttää.
- Tilintarkastuspakon poistumisen jälkeen yrityksiltä puuttuu ulkopuolinen kontrolli.
- Tilintarkastus toi taloushallinnon asiantuntemusta yrityksen käyttöön. Harvalla yrityksellä on tätä muuten tarpeeksi käytössään.

- Nykyään väärinkäyttö on helppoa. Pilkotaan toiminta pieniin yhtiöihin, joissa ei ole tilintarkastusvelvollisuutta. Suurin osa yhtiöistä kuitenkin toimii, ja haluaakin toimia rehellisesti.
- Erityisesti pienet yritykset tarvitsevat neuvoa ja tähän HTM-tilintarkastajat ovat hyviä.
- Kuka nyt valvoo pienten yritysten kirjanpitoa ja asiakkaan etua?

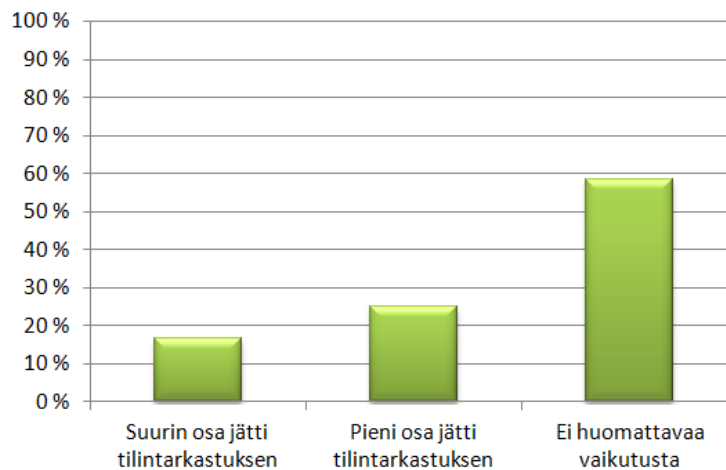
Kaikki haastateltavat pitivät tilintarkastuspakon poistumista pienimmiltä yhtiöiltä pääsääntöisesti hyvänä asiana. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että pakon poistuminen oli hyvä asia ja esimerkiksi sellaisissa yhtiöissä, joissa ei ole varsinaista toimintaa, ei ole järkeä suorittaa tilintarkastusta. Hänen mielestään tilintarkastuksen tilalla voisi olla mahdollisesti jotain muuta valvontaa.

Toinen haastateltavista sanoi, että tilintarkastuspakon alle jäävät yhtiöt ovat jo niin pieniä, että tilintarkastuksella ei saada lisäarvoa. Toisaalta harvemmin pienten yhtiöiden yrittäjät itse tietävät talousasioista mitään, ja yrittäjälle saattaa myöhemmin tulla harmia, mikäli yrityksellä ei ole osaavaa tilitoimistoa, eikä tilintarkastusta ole suoritettu. Kolmas haastateltavista oli sitä mieltä, että tilintarkastuspakon poistuminen kaikkein pienimmiltä yhtiöiltä oli ehdottoman hyvä asia. Hänen mielestään tilintarkastus ei tuonut mitään lisäarvoa niin pienille yhtiöille, kuin tilintarkastuspakon alle jäävät yhtiöt olivat.

Tutkittavilta kysyttiin tilintarkastuspakon poistumisen vaikutuksia heidän omaan työhönsä ja asiakasmäärään. Yksi kyselylomakkeeseen vastanneista tilintarkastajista on vastannut, ettei tilintarkastuspakon poistumisella ole ollut vaikutusta, koska yrittäjät ovat silti ymmärtäneet säilyttää tilintarkastuksen. Suurin osa tilintarkastajista oli sitä mieltä, että tilintarkastuspakon poistuminen pienimmiltä yhtiöiltä ei ole vaikuttanut heidän asiakkaidensa määrään. Ne, jotka ovat vastanneet suuren osan asiakkaista jättäneen pois tilintarkastuksen, ovat suurimmalta osin HTM-tilintarkastajia. Heistä kolme oli HTM-tilintarkastajia ja vain yksi KHT-tilintarkastaja. Kaikki kuusi, jotka olivat vastanneet, että pieni osa jätti tilintarkastuksen, olivat HTM-tilintarkastajia.

Ennustettavissa oli, että vaikutukset näkyivät eniten HTM-tilintarkastajien asiakkaisissa, koska yleensä pienimmät yhtiöt ovat HTM-tilintarkastajien asiakkaita, eivätkä

niinkään KHT-tilintarkastajien. Tämän vuoksi pienten yritysten tilintarkastuspakon poistumisella ei niinkään ole vaikutusta heidän työhönsä. Kuitenkin tutkimukseen vastanneista HTM-tilintarkastajista jopa kahdeksan on vastannut, että vaikutusta tällä uudistuksella heidän asiakaskuntaansa ei ole ollut.

Kuvio 12. Kyselylomakkeeseen vastanneiden tilintarkastajien näkemys siitä, miten tilintarkastuspakon poistuminen vaikutti heidän asiakkaisiin.

Haastateltavien mukaan tilintarkastuspakon poistuminen ei ole merkittävästi vaikuttanut heidän asiakkaisiinsa. Yksi haastateltavista sanoi, että muutamia yksittäisiä asiakkaita on jäänyt pois, mutta suurtakaan vaikutusta ei ole ollut. Toinen haastateltavista sanoi, että edelleen pienten yhtiöiden tunnolliset yrittäjät haluavat, että tilintarkastus suoritetaan. Vastaavasti ne yrittäjät, jotka eivät ole niin tarkkoja asioista, jättivät tilintarkastuksen lakiuudistuksen jälkeen pois. Tätä hän ei pitänyt välttämättä hyvänä asiana.

Kolmas haastateltava oli sitä mieltä, että tilintarkastuspakon poistuminen on näkynyt niin, että muutamat pienet asiakkaat ovat jättäneet tilintarkastuksen pois, mutta tällä ei ole ollut merkitystä omaan työmäärään. Hänen mielestään on ollut hyvä, että kaikkein pienimmät yhtiöt jättivät tilintarkastuksen pois, koska niiden tarkastaminen oli niin sanotusti turhaa työtä.

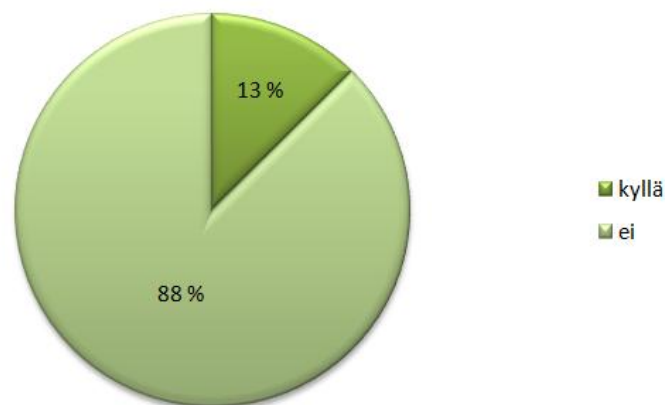
Haastateltavista kaksi kertoi, että heillä on tällä hetkellä noin kymmenen sellaista yhtiötä asiakkaana, joiden ei lain mukaan tarvitsisi suorittaa tilintarkastusta. Toinen heistä kertoi, että asiakkaana on muutamia sellaisia yhtiöitä, jotka ovat siinä rajoilla,

jonain vuonna ylittävät rajat ja toisina eivät. Tällaiset yhtiöt tuodaan kuitenkin joka vuosi tarkastettavaksi. Kolmannella haastateltavalla noin 20 % asiakkaista on sellaisia, joiden ei tarvitse suorittaa pakollista tilintarkastusta. Tässä on kuitenkin suurimpana osana asunto-osakeyhtiöt, joiden ei lain mukaan tarvitse suorittaa tilintarkastusta. Osakeyhtiöistä ja muista yhtiöistä asiakkaina ei ole paljon sellaisia, jotka olisivat niin pieniä, että niitä ei lain mukaan tarvitsisi tarkastaa.

Lisäksi haastateltavilta kysyttiin, minkä he luulevat olevan syynä siihen, että pienimmät yhtiöt haluavat niin sanotun vapaaehtoisen tilintarkastuksen. Kaksi haastateltavista sanoi, että osassa pankit vaativat tilintarkastuksen ja osassa yrittäjät haluavat varmistua tilinpäätöksen oikeellisuudesta. Toinen heistä sanoi, että osa yrittäjistä on niin tunnollisia, että haluavat jo sen vuoksi suorittaa tilintarkastuksen. Myös vanhat tavat voivat olla hänen mielestään syynä siihen, että tilintarkastusta ei ole jätetty pois, vaikka lain mukaan ei olisi pakko suorittaa.

Toinen haastateltavista oli sitä mieltä, että omistajat haluavat varmistua siitä, että yrityksessä on kaikki hyvin. Myös sellaisessa yrityksessä halutaan suorittaa tilintarkastus, jota ollaan myymässä muutaman vuoden sisällä. Myyminen on yleensä helpompaa, kun ostaja tietää, että yrityksessä on suoritettu tilintarkastus ja kaikki hyvin. Hänen mielestään ulkoisen rahoituksen tarve ei enää ole niin suuri syy vapaaehtoisen tilintarkastuksen suorittamiselle, koska yleensä merkittävän kokoista lainaa tarvitsevat yritykset ovat muutenkin sen verran suuria, että niiden pitää suorittaa tilintarkastus jo lain mukaan.

Kolmas haastateltavista sanoi, että yrittäjät haluavat varmistua tilinpäätöksen oikeellisuudesta, mutta tämä ei aina tarkoita sitä, ettei yrittäjä luottaisi tilitoimistoon, mutta halutaan vielä viimeinen varmistus oikeellisuudesta. Samalla yrittäjä saa tilintarkastajasta henkilön, jolta voi kysyä neuvoa yritykseen liittyvissä asioissa. Toisena syynä hänkin mainitsee, että pankit vaativat tilintarkastuksen rahoitusta tarvitsevilta yrityksiltä. Hänen mielestään pankit saisivat vaatia enemmänkin tilintarkastusta, jos se toimii yrityksen merkittävänä rahoittajana.

Kuvio 13. Kyselylomakkeeseen vastanneiden näkemys tilintarkastusrajojen nostamisesta.

Yllä olevassa kuviossa näkyy prosentteina, kuinka moni tutkimuksen kyselylomakkeeseen vastanneista tilintarkastajista kannattaa tilintarkastusrajojen nostamista Suomessa edelleen. Vain kolme tutkimukseen vastanneista tilintarkastajista on sitä mieltä, että tilintarkastuspakon alarajoja voisi nostaa edelleen. Vastaajista 21 on sitä mieltä, että rajoja ei voisi nostaa. Suomessa on melko alhaiset tilintarkastusrajat verrattuna muihin EU-maihin. Näitä tarkasteltiin jo aikaisemmin teoriaosiossa.

Kaksi haastateltavaa oli yhtä mieltä siitä, että tilintarkastuspakon alarajat tulisi säilyttää ennallaan. Toinen heistä sanoi, että rajat ovat nyt hyvät. Hänen mielestään oli kuitenkin hyvä, että rajaa laskettiin, jotta esimerkiksi sellaisten yhtiöiden ei tarvitse suorittaa tilintarkastusta, joilla ei ole varsinaista toimintaa. Toinen haastateltavista oli sitä mieltä, että rajat ovat tällä hetkellä hyvät, ja ne pitäisi pitää ennallaan. Hänen mielestään rajat ylittävissä yrityksissä puhutaan niin suurista euroista, että niissä on yrittäjällä suuri riski, jos jotain onkin tehty väärin.

Tilintarkastuspakon rajoja ei kannata alkaa laskemaan, koska tilintarkastukseen menevä työmäärä on kuitenkin aina sen verran suuri verrattuna yhtiön kokoon, että aikaakin menee tarkastukseen jonkin verran. Tästä ei hänen mielestään ole hyötyä. Kolmas haastateltavista oli sitä mieltä, että tilintarkastuspakon raja-arvoja voisi Suomessa vähän nostaa, mutta ei paljoa. Esimerkiksi rajojen tuplaaminen voisi hänen

mielestään toimia. Hänen mielestään näillä väliin jäävillä yhtiöillä voitaisiin käyttää kevennettyä mallia, joka on esitetty sivulla 59.

Tutkintouudistuksen selvitysmiehen raportissaan Edward Andersson ehdottaa mahdollisuutta keventää pienten yhtiöiden tilintarkastuksia. Kyselylomakkeeseen vastanneista neljä on sitä mieltä, että nykyinen järjestelmä on hyvä, eikä kevennys olisi mahdollista. Vastaavasti seitsemän vastaajaa on sitä mieltä, että ehdotus on hyvä, ja he kannattavat keventämistä pienten yhtiöiden osalta. Yksi vastaajista on sitä mieltä, että pienten yhtiöiden osalta tilintarkastus on jo nyt tarpeeksi kevyttä ja tehokasta, että kevyempää mahdollisuutta tuskin on.

Tämä oli eniten kommentointia herättävä kysymys. Vastaajat olivat vastanneet edellä mainittujen vastausten lisäksi seuraavanlaisia vastauksia:

- Suomeen tulisi saada Tanskan mallin mukainen tilintarkastusstandardi kaikille niille yhtiöille, joilta EU ei vaadi tilintarkastusta.
- Pienten yhtiöiden tilintarkastuksen ”paperisotaa” tilintarkastajan näkökulmasta tulisi vähentää ja keskittyä asiatarpeeseen. Tällöin tilintarkastusta ei pelättäisi yrityksissä hintansa vuoksi.
- Tarkastus sinänsä voisi olla samanlainen, mutta pakollista byrokratiaa voisi vähentää.
- Dokumentointistandardit voisivat olla kevyemmät.
- Tilintarkastusta ei voida keventää, koska verottaja on tyytyväisempi nyt. Tilintarkastajalla on selvityspakko menoista ja tuloista, jotka eivät kuulu yhtiölle.
- Tilintarkastusta voidaan keventää kokonaisuutena ja pörssiyhtiöille voidaan määrätä lisävaatimuksia.
- Voisi keventää, mutta toisaalta odotuskuilu asiakkaiden odotusten ja tarkastuksen välillä jo nyt melko suuri. Asiakkaat eivät ymmärrä, mistä he maksavat.
- Yleisluontoinen katsaus voisi olla toimiva, mutta tilintarkastaja antaisi negatiivisen lausunnon.

Kaksi haastateltavista ei kommentoinut paljoakaan kevennyksen mahdollisuutta, mutta olivat kuitenkin sitä mieltä, että kevennys ei ole heidän mielestään kannattavaa. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että yleisluonteinen tarkastus ei palvele kehtään osapuolia. Toinen haastateltavista oli sitä mieltä, että jokainen tilintarkastaja osaa tehdä tilintarkastuksen yhtiön koon mukaan, eikä kevennys ole tarpeen.

Kolmas haastateltavista oli päinvastoin sitä mieltä, että keventäminen olisi mahdollista pienten yhtiöiden osalta. Hän ehdottaa Amerikan mukaista mallia, jota käytetään tietyn kokoisiin yhtiöihin, jotka eivät ole vielä kovinkaan suuria. Tällaisilla yhtiöillä voisi olla Suomessa auktorisoitu tilitoimisto, jossa tarkkaan nimetty henkilö hoitaisi yhtiön asioita. Henkilön pitäisi olla KLT-tutkinnon, eli taloushallintoalan asiantuntijatutkinnon suorittanut henkilö. Tätä olisi hänen mielestään hyvä ainakin harvita, koska suurempiin tilintarkastuspakon rajoihin hyppääminen, ilman mitään muuta varmistusta, toisi ongelmia.

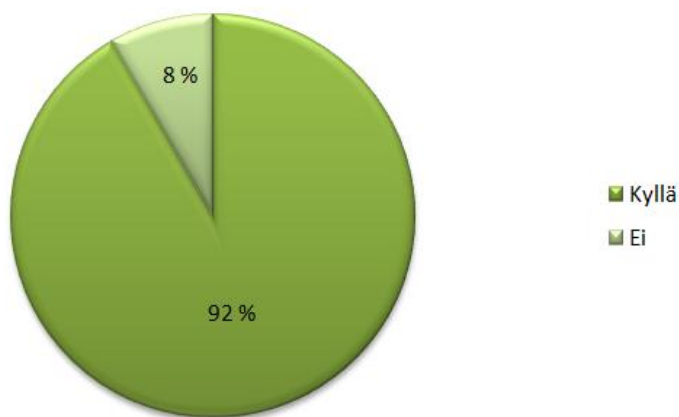
Lisäksi haastateltavilta kysyttiin, olisiko pienten yhtiöiden hallinnollisen taakan vähentäminen mahdollista ja miten se voitaisiin toteuttaa. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että hallinnollisen taakan vähentäminen ei olisi mahdollista. Toinen haastateltavista oli sitä mieltä, että pienten yritysten hallinnollinen taakka on jo muutenkin pieni. Hänen mielestään kirjanpidosta ei voida ainakaan pihistää, eikä hän näe siihen muitakaan keinoja.

Kolmas haastateltava oli vastaavasti sitä mieltä, että verotus on yksi keino, jolla pieniltä yhtiöiltä saataisiin vähennettyä hallinnollista taakkaa. Hänen mielestään verotus on Suomessa älytöntä. Pienissä yhtiöissä liiketoiminnalliset päätökset tehdään verotuksellisista syistä, vaikkei hänen mielestään niin pitäisi olla. Verotusta voitaisiin pienten yhtiöiden osalta muuttaa yksinkertaisemmaksi ja pienet yhtiöt voitaisiin vapauttaa yhteisöverotuksesta. Kun pienistä yhtiöistä otetaan rahaa ulos, tulisi verotuksen tapahtua vasta tässä vaiheessa. Hänen mielestään kuukausittain ei tarvitsisi tehdä alv-ilmoituksia ja veroilmoitusten tekemispakko voitaisiin poistaa. Verokertymä on hänen mielestään niin pieni tällaisilla yhtiöillä, että se ei hetkauttaisi.

8.5 Tilintarkastajien valvonta

Tilintarkastajien valvonta, auktorisointi sekä muut tehtävät ovat tällä hetkellä sijoitettu eri valvontaelimille. Tulevan uudistuksen yhteydessä pohditaan mahdollisuutta siirtää valvonta yhden ja saman toimielimen alle, jotta kaikkien tilintarkastajien valvonta, sekä muut tilintarkastajien toimintaan liittyvät tehtävät olisivat saman viranomaisen alaisuudessa.

Tutkimuksen kyselylomakkeella kysyttiin, kokevatko tilintarkastajat tärkeäksi sen, että kaikilla tilintarkastajilla olisi yhteinen valvontaviranomainen. Kyselyyn vastanneista 22 tilintarkastajaa oli sitä mieltä, että he kokevat tärkeäksi yhteisen valvontaviranomaisen. Vain kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, että heidän mielestään se ei ole tärkeää. Toinen näin vastanneista on toiminut alalla jo 40 vuotta ja toinen 34 vuotta. Tämä saattaa vaikuttaa heidän vastaukseensa, koska he ovat toimineet alalla jo niin kauan, eikä enenkään ei ole ollut yhteistä valvontaviranomaista. Alla olevassa kuviossa näkyy vastaukset prosenttiosuuksina.

Kuvio 14. Kyselylomake: Pidätkö tärkeänä sitä, että Suomessa olisi kaikille tilintarkastajille yhteinen valvontaviranomainen?

Haastateltavista yksi sanoi, että toivoisi yhtenäistä valvontaa kaikille tilintarkastajille. Hänen mielestään olisi selkeämpää, jos olisi vain yksi valvontaviranomainen. Hänen mielestään tällä hetkellä on huonoa, että kauppakamarien tilintarkastusvaliokunnat valvovat, koska he eivät ymmärrä tilintarkastuksesta juuri mitään. Toinen haastateltavista on sitä mieltä, että valvonnan toteutus olisi helpompaa, jos olisi vain yksi viranomainen valvomassa. Tällöin kaikki olisivat samalla viivalla valvonnan suh-

teen. Toisaalta voisi olla kyseenalaista, jos pääkaupunkiseudun ja maaseudun tilintarkastajat olisivat saman valvontaviranomaisen alla, koska toimintatavat ovat ehkä erilaisia.

Kolmannen haastateltavan mielestä nykyinen valvontajärjestelmä ei ole toimiva. Hänen mielestään on tyhmää, että valvonta on niin hajautettua. Helpompaa olisi, jos valvonta olisi yksissä käsissä. Kauppakamareilla ei tee mitään, vaan valvonta pitäisi keskittää keskuskauppakamarin alaisuuteen.

Kyselyssä viimeisenä kysyttiin, miksi tilintarkastajien mielestä tarvitaan yhtenäistä valvontaa vai olisiko nykyinen valvontajärjestelmä parempi. Vastaajista 11 on sitä mieltä, että valvonnan yhtenäistämistä tarvitaan, koska silloin kaikilla tilintarkastajilla olisi samat yhtenäiset kriteerit valvonnassa ja samat säännöt. Kaksi vastaajista on sitä mieltä, että nykyinen valvontajärjestelmä on ihan toimiva. Toinen näistä on kuitenkin vastannut aikaisempaan kysymykseen, että pitää tärkeänä sitä, että Suomessa on yhteinen valvontaviranomainen kaikille tilintarkastajille.

Muut vastaajat ovat olleet valvonnan yhtenäistämisen kannalla ja he ovat perustelleet valvonnan yhtenäistämistä muun muassa sillä, että yksi taho voisi lisätä ammattitaitoa, ja kykyä keskittyä olennaisiin asioihin. Yksi vastaajista oli perustellut vastauksaan sillä, että tilintarkastuksen tulisi olla mahdollisimman tasalaatuista, joten tämä puoltaa valvonnan yhtenäistämistä. Yksi vastaajista ehdottaa, että valvonta voisi tulla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tai muun vastaavan viranomaisen yhteyteen. Kauppakamarit ja yhdistykset eivät hänen mielestään oikeita paikkoja, koska ne ajavat vain omaa etuaan ja kilpailevat tilintarkastajien kanssa esimerkiksi koulutuksesta. Yksi vastaajista on sitä mieltä, että valvonnan tulisi olla isoista toimijoista riippumatonta.

Haastateltavilta kysyttiin, mihin he sijoittaisivat auktorisointi- ja valvontaviranomaisen. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että he sijoittaisivat valvonnan Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan alaisuuteen. Yhden haastateltavan mielestä Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta on ainoa elin, jolta voidaan tarpeeksi olettaa asiantuntemusta tilintarkastukseen liittyvissä asioissa. Asiantuntemus on vastaavasti kaikkien etu. Valvontaa ei tulisi hänen mielestään sijoittaa sellaiseen kohtee-

seen, joka ei ymmärrä tilintarkastuksesta mitään. Toisen haastateltavan mielestä muissa viranomaisissa on se ongelma, että ne ovat poliittisessa ohjauksessa, eli toimivat verovaroilla. Tilintarkastajat tarkastavat myös näitä viranomaisia, joten valvonta ei ole riippumatonta.

9 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Yhteenveto

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista tilintarkastajista piti nykyistä tilintarkastusjärjestelmää yleisesti toimivana. Suurimpina puutteina esille tuli standardien sitovuus pienten ja keskisuurten yritysten tilintarkastuksissa, sekä tutkintojen kaksiportaisuus. Tutkimukseen vastanneiden mielestä EU-direktiivien ja standardien sitovuus pienten ja keskisuurten yritysten tilintarkastuksissa tulisi ottaa huomioon, koska ne tekevät tilintarkastuksen suorittamisesta hankalaa ja liian raskasta. Lisäksi puutteena mainittiin tilintarkastusvelvollisuuden valvonta ja laadunvalvonta nykyisillä menetelmillä. Haastatteluissa puutteena tuli esille nykyisen tutkintomallin vanhanaikaisuus. Kaksiportaisuus tulisi poistaa ja tilalle ottaa vain yksi tutkinto.

Maallikkotilintarkastus vaikutti tutkittavien työmäärään jonkin verran, mutta vain harvalla päättymisen oli tuonut merkittävästi lisää asiakkaita. Tämä ei siis ollut merkittävä asia asiakkaiden määrän lisääntymisen kannalta, vaikka yleisesti olikin tuonut jonkin verran lisää asiakkaita. Muutamat vastaajista olivat saaneet huomattavasti lisää asiakkaita maallikkotilintarkastuksen päättymisen jälkeen. Noin puolet vastaajista oli saanut lisää asiakkaita siirtymäajan päättymisen jälkeen, ja osa sitä ennen. Tässä ei siis ollut selkeää linjaa. Yksi haastateltavista nosti esille, että maallikkotilintarkastus nosti myös tilintarkastajien arvoa, ja teki heidän rooliaan selkeämmäksi.

Kaikki tutkimuksessa haastatellut pitivät maallikkotilintarkastuksen päättymistä erittäin hyvänä asiana. Heidän mielestään maallikkotilintarkastajilla ei ollut tarpeeksi sääntöjä ja ohjeita, eikä heiltä löytynyt koulutusta eikä vakuutuksia. Lisäksi heiltä puuttui valvonta, ja käsitys kirjanpito- ja lakiasioista. Tutkimuksessa esille nousi

myös nykyinen toiminnantarkastusjärjestelmä, jota muutamat tutkimukseen osallistuneista hieman kyseenalaistavat.

Haastateltavat pitivät yleisesti nykyistä tilintarkastusalaa houkuttelevana. Alan hyvinä puolina tuli mainittua muun muassa hyvä palkkataso, joustavat työajat, todellisen kilpailun puuttuminen ja pitkät kesälomat. Toisaalta alan huonoina puolina ovat sen aikaa vievyys ja kausiluonteisuus sekä raskas kevät. Yleisesti he ovat sitä mieltä, että alalla riittää tulevaisuudessakin tilintarkastajia, mutta yksi heistä sanoo, että jos mikään järjestelmässä ei muutu, niin myöskään tekijöitä ei ole tulevaisuudessa tarpeeksi.

Haastateltavien mielestä nykyiset tutkintovaatimukset ovat hyviä. Yksi mainitsee, että kolmen vuoden työkokemus pitää tulla kokopäiväisestä tilintarkastajan opissa työskentelystä. Hänen mielestään KHT-tentin läpäissyt ei ole valmis vielä vaativiin tilintarkastusyhtiöihin, esimerkiksi pörssiyhtiöihin. Yhden haastateltavan mielestä vaadittua kolmen vuoden kokemusta on nykyään vaikea saada, mutta on kuitenkin pakollinen tentin läpäisyn kannalta. Yksi haastateltava kannattaa tutkintojen yhdistämistä, ja silloin tutkinnoksi pitäisi riittää alempi korkeakoulututkinto. Hänen mielestään muutakin työkokemusta tulisi arvostaa.

Suurin osa tutkimukseen vastanneista oli sitä mieltä, että tutkintojen yhtenäistäminen olisi hyvä, mutta monen mielestä erikoistumislinjat tulee ottaa mukaan. He ehdottavat julkishallinnon ja pörssiyhtiöiden erikoistumismoduuleja. Moduuleihin voisi osallistua, kun omaa tarpeeksi kokemusta. Muutama tutkittavista on sitä mieltä, että tutkintojen yhtenäistäminen ei kannata, vaan nykyiset tutkinnot tulisi säilyttää. Yksi perustelu nykyisten säilyttämiselle on, että yhtenäistäminen vahvistaa entisestään Big Four yhtiöiden asemaa tilintarkastusmarkkinoilla.

Yli puolet tutkimukseen vastanneista oli sitä mieltä, että nykyinen tilintarkastusjärjestelmä ei vastaa erikokoisten yritysten tarpeita, vaan uudistus olisi tehtävä. Monet pitävät tutkintojen yhtenäistämistä hyvänä asiana ja heidän mielestään se vastaa paremmin tarpeisiin. Kokemuksen kautta voidaan siirtyä vaativampiin tehtäviin. Kyseeseen vastanneista kymmenen oli sitä mieltä, että nykyinen järjestelmä vastaa paremmin erikokoisten yritysten tarpeisiin. Perusteluna oli muun muassa, että HTM-

tilintarkastaja on kustannustasoltaan ja ammattitaidoltaan parempi tilintarkastaja pieniin ja keskisuuriin yrityksiin.

Noin puolet tutkimukseen vastanneista pitää tilintarkastuspakon poistumista pienimmiltä yhtiöiltä hyvänä asiana, ja noin puolet huonona. Suurin osa perustelee sitä hyvänä asiana siten, että tilintarkastus ei tuo lisäarvoa kaikkein pienimmille yhtiöille. Huonona tilintarkastuspakon poistumista pidettiin siksi, koska tämän myötä riippumaton valvonta lakkasi. Lisäksi yhtiöt menettivät ulkopuolisen asiantuntijan, jolta yritykseen liittyviä asioita voitiin ennen kysyä.

Tilintarkastuspakon poistuminen ei vaikuttanut monenkään tutkimukseen osallistuneen asiakkaiden määrään merkittävästi. Haastateltavien mielestä syitä vapaaehtoisin tilintarkastuksen suorittamiseen ovat, että pankit vaativat tarkastuksen, yrittäjät haluavat varmistua taloudellisen tiedon oikeellisuudesta ja yrityksen myynti lähiaikoina.

Tilintarkastusvelvollisuuden rajoja ei voitaisi tutkittavien mielestä nostaa. Tutkimukseen osallistuneista vain neljä on sitä mieltä, että rajojen nostamista voitaisiin harkita. Suurin osa on kuitenkin sitä mieltä, että rajoja ei voida nostaa. Perusteluina tähän oli muun muassa se, että tilintarkastusvelvollisuuden alaisuuteen kuuluvat yritykset ovat jo niin isoja, että niissä riski kasvaa todella suureksi, jos tilintarkastusta ei suoriteta.

Suurin osa tutkittavista oli sitä mieltä, että pienten yhtiöiden tilintarkastusta voitaisiin jotenkin keventää. Tähän ehdotettiin muun muassa kevyempää tilintarkastusta ja muun muassa kevyempiä dokumentointimalleja. Yksi haastateltavista ehdottaa auktorisoituja tilitoimistoja, jos tilintarkastusta ei suoriteta. Kahden haastateltavan mielestä hallinnollisen taakan vähentäminen ei ole mahdollista, mutta yksi ehdottaa keinoksi verotuksen keventämistä pienillä yhtiöillä.

Pääasiassa kaikki tutkittavat kokivat tärkeäksi, että valvonta on sijoitettu samaan paikkaan. Heidän mielestään nykyinen valvontajärjestelmä on liian hajautettu. Mikäli kaikilla olisi sama valvontaviranomainen, säännöt ja kriteerit olisivat kaikilla samat, valvonnan toteutus olisi helpompaa ja ammattitaitoista. Haastateltavista kaikki sijoit-

taisivat valvonnan jatkossa keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan alaisuuteen.

9.2 Johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää tilintarkastusalan muutoksia ja tilintarkastajien mielipiteitä muutoksista. Tutkimuksen avulla saatiin selville, millaisia muutoksia tilintarkastuslakiin on tullut ja on tulossa, sekä mitä tilintarkastajat näistä ajattelevat. Yleisesti tilintarkastajat pitivät uudistuksia hyvinä. Heidän mielestään aikaisemmat muutokset olivat toimivia ja tulevat muutokset olisivat hyviä. Suurin osa heistä ei myöskään kokenut aikaisempien muutosten vaikuttaneen heidän työhönsä merkittävästi.

Tutkittavat olivat yleisesti sitä mieltä, että maallikkotilintarkastuksen päättymisen ja tilintarkastusvelvollisuuden rajojen nostaminen olivat hyviä uudistuksia tilintarkastuslakiin. He eivät myöskään kokeneet niiden vaikuttaneen asiakasmäärään merkittävästi. Tulevista uudistuksista tutkittavat ajattelivat myös positiivisesti, ja melkein jokainen oli valvonnan ja tutkintojen yhtenäistämisen kannalla. Tutkintojen yhtenäistäminen tulisi heidän mielestään kuitenkin toteuttaa moduulien avulla.

Tutkimuksen alhainen vastausten määrä myös osaltaan heikentää tutkimustulosten yleistettävyyttä. Mitä enemmän vastauksia saadaan, sitä yleisemmin asiaa voidaan tarkastella. Tässä opinnäytetyössä kerätyistä tiedoista ei voida todeta yleistä kantaa, vaan haastatteluita ja vastauksia kyselyihin tulisi saada huomattavasti enemmän, jotta yleistyksiä voitaisiin tehdä. Tässä tutkimuksessa yhden tilintarkastajan mielipide vaikuttaa todella paljon lopputulokseen, koska tutkimuksessa oli mukana niin vähän tutkittavia henkilöitä.

Nämä tutkimustulokset on saatu tähän tutkimukseen vastanneiden tilintarkastajien vastauksista, eivätkä samat tulokset päde, jos vastaajat eivät ole samat. Jatkotutkimuksen mahdollisuus tämän opinnäytetyön aiheelle olisi tutkia tulevia uudistuksia ja niiden vaikutuksia sen jälkeen, kun ne ovat astuneet voimaan.

LÄHTEET

Alakare, S., Koskinen, H., Reinikainen, M., Sedig, R. & Simola, A-M. 2008. Uusi tilintarkastuslaki - Säännöksistä käytäntöön. Helsinki: KHT-Media.

Andersson, E. 2010. Tilintarkastajajärjestelmän uudistaminen - Selvitysmiehen raportti. Helsinki: Edita. Viitattu 14.4.2013.
https://www.tem.fi/files/25566/TEM_1_2010.pdf

Asunto-osakeyhtiölaki. 2009. 22.12.2009/1599.

Blummé, N. 2008. Osakeyhtiön tilintarkastus. Helsinki: Talentum.

Eilifsen, A., Messier Jr, W., Glover, S. & Prawitt, D. 2010. Auditing & Assurance Services. Maidenhead: McGraw-Hill Education.

Gray, I. & Manson, S. 2000. The Audit Process, Principles, Practice and Cases. London: Thomson Learning.

Halonen, K. & Steiner, M-L. 2010. Tilintarkastusprosessi käytännössä. Helsinki: WSOYpro.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. 7.uud.p. Helsinki: Edita.

Heiskanen, J., Kihn, L-A. & Näsi, S. 2009. Näkökulmia laskentatoimeen ja tilintarkastukseen. Tampere: Tampere University Press.

Helsingin seudun kauppakamarin www-sivut. 2013. Viitattu 19.3.2013.
<http://www.helsinki.camber.fi>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13.uud. p. Helsinki: Tammi.

Horsmanheimo, P., Kaisanlahti, T. & Steiner, M-L. 2007. Tilintarkastuslaki - Kommentaari. Helsinki: WSOYpro.

Horsmanheimo, P. & Steiner, M-L. 2008. Tilintarkastus - Asiakkaan opas. 2.uud.p. Helsinki: WSOYpro.

HTM-tilintarkastajat ry:n www-sivut. 2013. Viitattu 24.9.2013. <http://www.htm.fi>

KHT-yhdistys. 2010. Lausunto selvitysmiehen raportista. Viitattu 23.10.2013.
<http://www.khtyhdistys.fi/toiminta/lausunnot-ja-kuulemiset/2010/tilintarkastajajarjestelmaen-uudistaminen-19.04.2010>

KHT-yhdistys. 2012. Kansainväliset tilintarkastusalan standardit: Eettiset säännöt tilintarkastusammattilaisille ja kansainväliset laadunvalvontaa, tilintarkastusta, yleisluonteista tarkastusta, muita varmennuspalveluja ja liitännäispalveluja koskevat standardit ja muut ohjeet 2012. Helsinki: KHT-Media.

KHT-yhdistyksen www-sivut. 2013. Viitattu 28.1.2013. <http://www.khtyhdistys.fi>

Kirjanpitolaki. 1997. L 30.12.1997/1336.

Koivisto, S. & Räsänen, V. 2010. Selvitysmiehen raportti tilintarkastajajärjestelmän uudistamisesta - Yhteenveto lausunnoista. Viitattu 25.10.2013.
https://www.tem.fi/files/28004/65_2010_web.pdf

Kokkonen, S. 2000. Tilintarkastuksen perusteet ja käytäntö. Helsinki: WSOY.

Korkeamäki, A-M. 2008. Tilintarkastuksen perusteet. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Lisäselvitys tilintarkastajien valvonnan uudistamisesta. 2011. Tilintarkastus 3, 24.

Lähdevuori, L. 2013. Tilintarkastuksen uudistus etenee. Tilisanomat 4, 20-21.

Niemi, L & Ojala, H. Kyllä vai ei vapaaehtoiselle tilintarkastukselle? 2010. Tilintarkastus 6, 26-29.

Osakeyhtiölaki. 2006. L 21.7.2006/624.

Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut. 2013. Viitattu 29.9.2013.
<http://www.prh.fi>

Sviili, T. 2010. Suurten muutosten kynnyksellä. Tilintarkastus 5, 22-25.

Sviili, T. 2011a. EU otti tilintarkastuksen taas luupin alle. Tilintarkastus 1, 5.

Sviili, T. 2011b. Hannu Pellinen haluaa vahvistaa tilintarkastajien painoarvoa. Tilintarkastus 1, 28-31.

Tilastokeskuksen www-sivut. 2014. Viitattu 28.2.2014. <http://www.tilastokeskus.fi>

Tilintarkastajien yläikäraja esitetään poistettavaksi. 2013. Tilisanomat 3, 9.

Tilintarkastuslaki. 2007. L 13.4.2007/459 muutoksineen.

Tilintarkastuslautakunnan www-sivut. 2013. Viitattu 24.9.2013.
<http://www.tilintarkastuslautakunta.fi>

Tilintarkastuslautakunta. 2012. Hakuopas HTM-tilintarkastajaksi. Helsinki: Tilintarkastuslautakunta. Viitattu 24.9.2013.
http://tilintarkastuslautakunta.fi/files/2012/08/HTM.opas_.2012.pdf

Tilintarkastuslautakunta. 2013 a. Hakuopas HTM-tilintarkastajaksi. Helsinki: Tilintarkastuslautakunta. Viitattu 24.9.2013.
http://tilintarkastuslautakunta.fi/files/2012/08/HTM_opas_22032013.pdf

Tilintarkastuslautakunta. 2013 b. Hakuopas KHT-tilintarkastajaksi. Helsinki: Tilintarkastuslautakunta. Viitattu 24.9.2013.
http://tilintarkastuslautakunta.fi/files/2012/08/KHT_opas1.pdf

Tilintarkastuslautakunta. 2013c.
http://tilintarkastuslautakunta.fi/files/2012/08/Tilastot_012013.pdf

Timonen, P. 2011. Tilintarkastajien auktorisoinnin ja valvonnan yhtenäistäminen. Viitattu 25.10.2013. https://www.tem.fi/files/29733/TEM_raportti_16_2011.pdf

Tomperi, S. 2009. Tilintarkastus - Normeista käytäntöön. Helsinki: Edita

Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut. 2013. Viitattu 14.4.2013. <http://www.tem.fi>

Työ- ja elinkeinoministeriön asetus KHT- ja HTM-tilintarkastajan hyväksymisvaatimuksista. 2008. A22.4.2008/459.

Valtion tilintarkastuslautakunnan ohje toimintakertomuksen tarkastamisesta. 2006. 13.2.2006.

Yhdistyslaki. 1989. L 26.5.1989/503.

Hei

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyötäni tilintarkastusalan tulevista muutoksista. Alla olevalla kyselyllä haluan kartoittaa tilintarkastajien näkemyksiä tulevista uudistuksista ja siihen jo tulleista muutoksista. Kysely on lähetetty Satakunnan ja Varsinais-Suomen alueella toimiville tilintarkastajille.

Toivoisin, että teillä olisi hetki aikaa vastata kyselyyni, jotta saisin tutkimustuloksista mahdollisimman luotettavan. Toivoisin vastauksia 7.2.2014 mennessä.

Vastaukset käsitellään tutkimuksessa täysin anonyymisti.

Ystävällisin terveisin

Kaisa Peltola

Alla olevasta linkistä pääsette vastaamaan kyselyyn

<https://elomake.samk.fi/lomakkeet/3039/lomake.html>

Alla olevalla kyselyllä halutaan kartoittaa tilintarkastajien näkemystä tilintarkastuslakiin tulevista uudistuksista ja siihen jo aikaisemmin tulleista muutoksista ja niiden vaikutuksista tilintarkastajien työhön

Taustatiedot

Sukupuoli mies nainen
Ammattinimike HTM-tilintarkastaja KHT-tilintarkastaja
Osa-aikainen/kokoaikainen osa-aikainen kokoaikainen
Tilintarkastusyhteisön palveluksessa kyllä ei

Ikä alle 35v. 35-44v. 45-54v. 55-64v. 65v.

Työkokemus vuosina _____ v.

1. Mitä mieltä olette nykyisen tilintarkastusjärjestelmän toimivuudesta Suomessa?

2. Millaisia vaikutuksia maallikkotilintarkastuksen ja siirtymäajan päättymisellä on ollut työmääräsi?

- Huomattavasti lisää asiakkaita
 Hieman lisää asiakkaita
 Ei normaalia enempää asiakkaita
 En ole huomannut minkäänlaista vaikutusta

3. Jos vaikutuksia näkyi, näkyivätkö ne ennen vai jälkeen siirtymäajan päättymisen?

- Ennen siirtymäajan päättymisen
 Siirtymäajan päättymisen jälkeen

4. Mitä mieltä olette kolmen tilintarkastajakategorian yhdistämisestä? Onko yhdistämiselle tarvetta vai tulisiko nykyinen järjestelmä säilyttää sellaisenaan?

5. Palveleeko nykyinen järjestelmä mielestänne paremmin erikokoisten yritysten tarpeita kuin ehdotettu järjestelmä?

- Kyllä
 Ei

6. Miksi?

6. Tulisiko uuden tilintarkastajatutkinnon vastata nykyistä HTM- vai KHT-tutkintoa? Vai tulisiko molemmat mielestänne säilyttää?

- HTM-tutkintoa

- KHT-tutkintoa
 Molemmat tulisi säilyttää

7. Tulisiko mielestänne nykyinen JHTT-tutkinto säilyttää?

- Kyllä
 Ei

8. Miten tilintarkastuspakon poistuminen pienimmiltä yhtiöiltä uuden tilintarkastuslain myötä vaikutti työhösi?

- Suurin osa pienimmistä yhtiöistä jätti tilintarkastuksen
 Vain osa pienimmistä yhtiöistä jätti tilintarkastuksen
 Ei huomattavaa vaikutusta

9. Piditkö tilintarkastuspakon poistumista pienimmiltä yhtiöiltä hyvänä/huonona asiana? Miksi?

10. Mitä mieltä olette tilintarkastusvelvollisuuden rajoista Suomessa? Pitäisikö/voisiko niitä nostaa edelleen?

- Kyllä
 Ei

11. Andersson ehdottaa mahdollisuutta keventää tilintarkastusta pienten yhtiöiden osalta. Mitä mieltä olette tästä? Voisiko pienten yritysten tilintarkastusta keventää tai voitaisiinko tilintarkastus mahdollisesti korvata jollain kevyemmällä palvelulla?

12. Onko mielestänne tärkeää, että Suomessa olisi yksi valvontaviranomainen kaikille tilintarkastajille?

- Kyllä
 Ei

13. Miksi mielestänne valvonnan yhtenäistämistä tarvitaan? Vai tarvitaanko sitä? Oliko nykyinen valvontajärjestelmä ehdotettua parempi?

Kiitos ajastasi!

Haastattelukysymykset:

1. Mitä mieltä olette yleisesti tämän hetkisen tilintarkastusjärjestelmän toimivuudesta Suomessa? Olisiko jossain selkeää parannettavaa?

Tilintarkastusvelvollisuus:

2. Oliko tilintarkastuspakon poistaminen pienimmiltä yhtiöiltä mielestäsi hyvä vai huono asia? Miksi?
3. Miten koet sen vaikuttaneen omaan työhösi? Onko tämä näkynyt omassa työssäsi asiakkaiden vähenemisenä? Ovatko monet pienet yhtiöt jättäneet tilintarkastuksen?
4. Onko sinulla tällä hetkellä paljon asiakkaita, joiden ei lain mukaan tarvitsisi suorittaa tilintarkastusta?
5. Minkä luulet olevan syynä siihen, että vapaaehtoinen tilintarkastus halutaan suorittaa? (ulkoisen rahoituksen tarve, yrityksen kasvu, taloushallinnon ulkoistaminen, yrityksen vaikea taloudellinen tilanne)
6. Mitä mieltä olet nykyisistä tilintarkastusvelvollisuuden rajoista? Voisiko niitä mielestäsi edelleen nostaa vai pitäisikö niitä vastaavasti laskea/ pitää ennallaan? Jos voisi nostaa, niin miten paljon?
7. Olisiko mielestäsi mahdollista keventää tilintarkastusta pienten yhtiöiden osalta? (Esimerkiksi sellaisten yhtiöiden, jotka ovat Suomessa tilintarkastuspakon alaisia, mutta EU-direktiivin mukaan yhtiöillä ei olisi tilintarkastusvelvollisuutta).
8. Jos kevennys olisi mielestäsi hyvä idea, miten se voitaisiin mielestäsi toteuttaa?
9. Mitä mieltä olet pienten yhtiöiden hallinnollisen taakan vähentämisestä? Mitä keinoja toteuttamiseen olisi ja olisiko toteuttaminen käytännössä mahdollista? (KHT-yhdistys ehdottaa mm. muutoksia kirjanpito- ja tilinpäätössäännöksiin, verolakeihin ja tilintarkastussäännöksiin. HTM-yhdistyksen mukaan säännöllisesti suoritettava tilintarkastus itsessään vähentää hallinnollista taakkaa, eikä ole kustannuksiltaan suuri).

Tilintarkastajana toimiminen ja maallikkotilintarkastuksen päätyminen:

10. Mitä mieltä olit maallikkotilintarkastuksen päättymisestä? Piditkö sitä hyvänä vai huonona asiana? Miksi?
11. Miten koet sen vaikuttaneen omaan työhösi? Tuliko paljon lisää asiakkaita? Jos vaikutuksia näkyi, näkyivätkö ne ennen vai jälkeen siirtymäajan päättymisen? Mitä yhtiöitä asiakkaiksi tuli eniten?
12. Vuoden 2013 alussa Suomessa oli 756 KHT-tilintarkastajaa ja 636 HTM-tilintarkastajaa. Miten luulet lukujen muuttuvan tulevaisuudessa? Koetko, että tulevaisuudessa Suomessa on tarpeeksi tilintarkastajia? Luuletko, että ala on tarpeeksi houkutteleva uusille tulokkaille?
13. Mitä mieltä olet nykyisistä tutkintovaatimuksista, erityisesti koulutukseen ja työkokemukseen liittyvistä vaatimuksista?
14. Mitä mieltä olet siitä, että tulevaisuudessa tilintarkastajille olisi yksi yhteinen perustutkinto?
15. On esitetty, että perustutkinto vastaisi nykyistä HTM-tutkintoa ja lisämoduuleina olisi yksityisen ja julkisen sektorin lisämoduulit. Mitä mieltä olet tästä?
16. KHT-yhdistys on esittänyt, että jos Suomessa tilintarkastusvelvollisuuden rajat säilyvät ennallaan, tulisi säilyttää myös kaksi tilintarkastajatutkintoa. Näin pystytään vastaamaan paremmin erikokoisten yritysten tarpeisiin. HTM-yhdistys puolestaan on yhdistämisen kannalla, koska se selkeyttäisi kokonaiskuvaa. Mitä mieltä olet? Vastaisiko nykyinen järjestelmä paremmin erikokoisten yritysten tarpeisiin kuin tämä ehdotettu?
17. KHT-yhdistys esittää nykyisen JHTT-tutkinnon poistamista. Pitäisikö mielestäsi säilyttää?

Tilintarkastajien valvonta

18. Andersson esittää, että nykyajan vaatimuksia ei enää vastaa tilintarkastajien valvontavallan hajauttaminen suurelle määrälle kauppakamarien tilintarkastusvaliokuntia. Mitä mieltä olet tästä?
19. Koetko tärkeäksi, että yhdellä valvontaelimellä on yksinomainen toimivalta kaikkiin tilintarkastajiin nähden. Jos koet, niin miksi?
20. Mihin auktorisointi- ja valvontaviranomainen tulisi mielestäsi sijoittaa?
 - Edward Andersson: Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta. Valtion tilintarkastuslautakunnan asema pysyisi entisellään ja Työ- ja elin-

keinoministeriön asema tilintarkastusasioiden ylimpänä johtona ja alaan liittyvien lainsäädäntöasioiden hoitajana pysyisi ennallaan.

- KHT-yhdistys: Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta.
- HTM-yhdistys: Työ- ja elinkeinoministeriö
- Pekka Timonen: Valvonta ja laadunvalvonta Patentti- ja rekisterihallituksen alaisuuteen. Tänne erilliset lautakunnat tilintarkastajatutkintojen järjestämistä varten ja kurinpidollista valvontaa varten. Ehdottaa Valtion tilintarkastuslautakunnan lakkauttamista ja sen kehittämistehtävän siirtämistä kurinpidollisesta valvonnasta vastaavalle viranomaiselle.
- TEM työryhmä: Patentti- ja rekisterihallitus